PEREGRINATIONIS DIVI PAVLI
TYPVS COROGRAPHICVS.

In quo et noui testamenti, in primis autem apostolorum historiae, à sancto Luca descriptae, omnia fere loca geographica, oculis inspicienda, exhibentur.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΟ

QVONIAM IGITVR SCIMVS ET PERSVASVM HABEMVS, QVOD QVA ADIV IN CORPORE HABITAMVS, PEREGRINAMVR A DOMINO; PER FIDEM ENIM AMBVLAMVS, ET NON PER VISVM. PROPTEREA CONFIDIMVS ET PEROPTAMVS PEREGRINARI A CORPORE, ET ESSE APVD DOMINVM NOSTRVM. SATAGIMVS AVTEM SIVE PEREGRINI SVMVS, SIVE INCOLAE, VT ILLI PLACEAMVS. 2 Corinth. 5.

Σύντομη εισαγωγική θεώρηση: με έμφαση (α΄) στην άφιξη των Αχαιών στην Κύπρο και τους βασικούς σταθμούς στην αρχαία ιστορία του νησιού, και (β΄) στις σωζόμενες γραπτές (κατά κύριον λόγο) και προφορικές μαρτυρίες για την Ελληνική γλώσσα στην αρχαία Κύπρο. (2.) Η γλώσσα της Αρχαίας Κυπριακής Γραμματείας: (α΄) Οι κυπροσυλλαβικές επιγραφές και η Αρκαδο-κυπριακή διάλεκτος, (β΄) οι αλφαβητικές επιγραφές, (γ΄) τα λοιπά κείμενα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα κείμενα άλλων ελληνικών περιοχών. (3.) Οι κυπριακές «γλώσσες» (ήδη από τον Όμηρο). (4.) Η διαχρονική προφορική παράδοση (με έμφαση σε χαρακτηριστικές επιβιώσεις γλωσσικών φαινομένων, τύπων και τοπωνυμίων). (5.) Συμπεράσματα.

- ***CEG* 1. 305 (ἐπιγραφὴ τοῦ 522/1 π.Χ.):**

ΜΝΕΜΑΤΟΔΕhΕCΑΡΧΕCΠΕΙCΙCΤΡΑΤΟChΙΠΠΙΟhΥΙΟC ΘΕΚΕΝΑΠΟΛΛΟΝΟCΠΥΘΙΟΕΝΤΕΜΕΝΕΙ.

- **στὸν Θουκυδίδη (6.54.7):**

Μνῆμα τόδ᾽ ἧς ἀρχῆς Πεισίστρατος Ἱππίου υἱὸς θῆκεν Ἀπόλλωνος Πυθίου ἐν τεμένει.

- ***CEG* 1. 313 (ἐπιγραφὴ α′ ἡμίσεος 5ου αἰ. π.Χ.):**

ΠΡΙΜΜΕΝΚΑΛΛΙΤΕΛΕChΙΔΡΥΣΑΤΟΤΟΝΔΕΔΕΕΚΕΝΟ ΕΓΓΟΝΟΙΕCΤΕCΑΝΤΟhΟΙCΧΑΡΙΝΑΝΤΙΔΙΔΟ.

- **στὴν *Παλ. Ἀνθ.* (6.138, *Ἀνακρέοντος*) :**

Πρὶν μὲν Καλλιτέλης μ᾽ ἵδρύσατο· τόνδε δ᾽ ἐκείνου ἔκγονοι ἑστήσανθ᾽, οἷς χάριν ἀντιδίδου.

CYPRUS
Præstantiâ nulli cedens Insulæ
Singuläe. Inuia Insulæ Urbes suis antiquitus
Reges, Tyrannos, deinde Novem Regnorum
Vicissitudines habuerant. Regni Persarum subdita Cleopatræ
patriis Cypri rege magnæ agente Romani insulam
occupaverunt ac in Prætoriam Provinciam Sub
Orientis Diœcesi redegerunt
Viæ militares Romanorum ex Tabulâ Peutingeri ana
dexcribuntur.
CILICIÆ PARS
Insula CYPRUS variis nominibus appellata fuit
Spheria, Meonis, Aerea, Cinea, Paphus, Chitim, Cheitima, Ophiusa et
Inarimana Secunda. Divitiarum tanta erat fama, ut victor gentium Populus
et donare regna consuetus, Publio Claudio tribuno duce, Socii cuique Reges,
Sine ulla cauâ confiscationem mandaverit quæstu latus ærarium Populi
Romani quam ullis triumphis, implevit. Luc. apud Liv. lib. 33. c. 40.
CILICIÆ FRETUM
SINUS ISSICUS
SYRIACUM MARE
PAMPHYLIUM MARE
MEDITERRANEUM MARE
ÆGYPTIUM MARE
PAPHI REGNUM
Paphia Regio
SOLORUM REGNUM
Lapithia Regio
CHYTRI REGNUM
AMATHI REGNUM
Amathusia Regio
CITII REGNUM
MALI REGNUM
SALAMINII REGNUM
Salaminia Regio
Scala
Mille Passuum Geometrica

ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ

ΡΟΔΟΣ

ΚΡΗΤΗ

ΚΥΠΡΟΣ

PEREGRINATIONIS DIVI PAVLI TYPVS COROGRAPHICVS.

In quo et noui testamenti, in primis autem apostolorum historiae, à sancto Luca descriptae, omnia fere loca geographica, oculis inspicienda, exhibentur.

QVONIAM IGITVR SCIMVS ET PERSVASVM HABEMVS, QVOD QVA ADIV IN CORPORE HABITAMVS, PEREGRINAMVR A DOMINO; PER FIDEM ENIM AMBVLAMVS, ET NON PER VISVM. PROPTEREA CONFIDIMVS ET PEROPTAMVS PEREGRINARI A CORPORE, ET ESSE APVD DOMINVM NOSTRVM. SATAGIMVS AVTEM SIVE PEREGRINI SVMVS, SIVE INCOLAE, VT ILLI PLACEAMVS. 2 Corinth. 5.

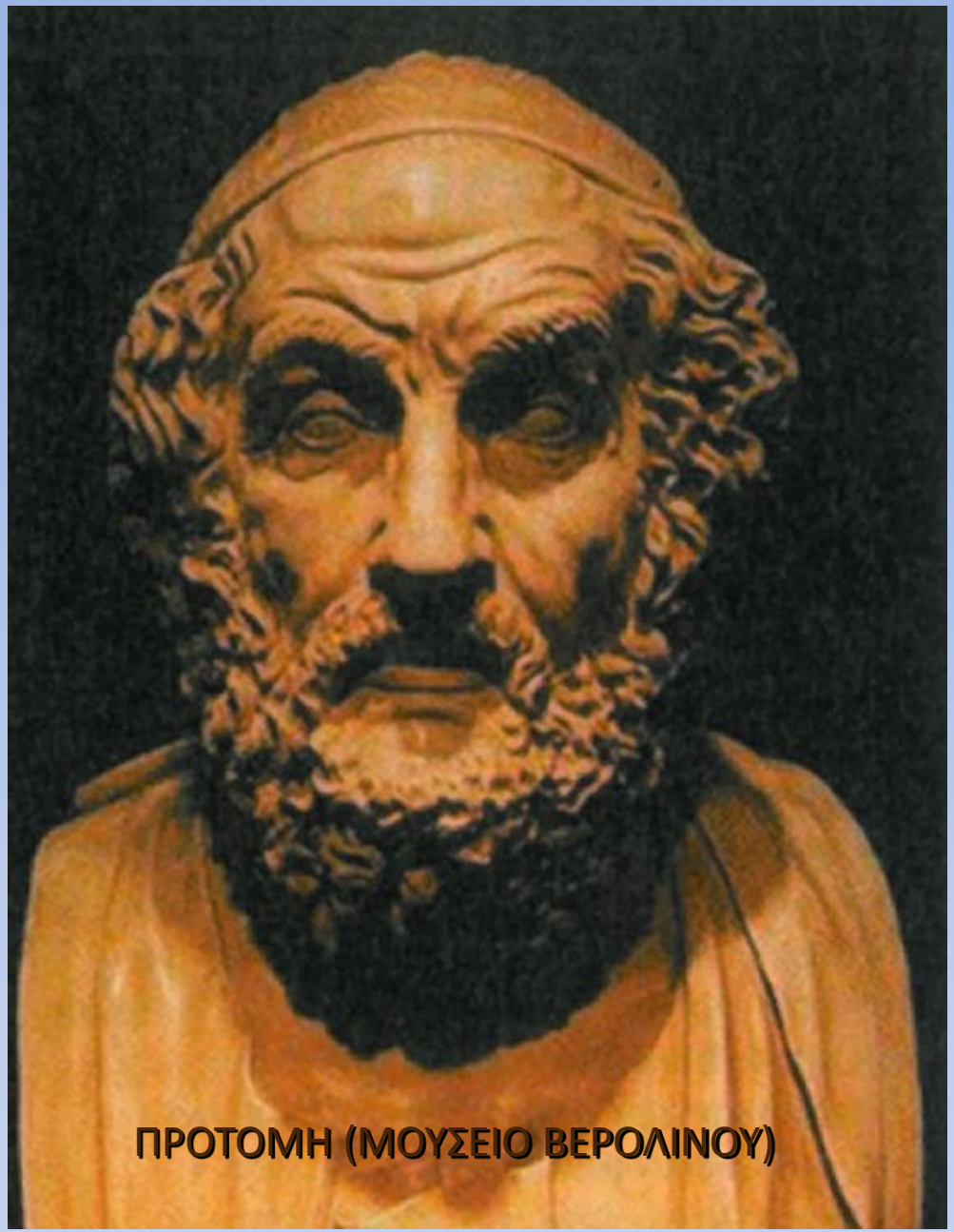

ΠΡΟΤΟΜΗ (ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ)

ΟΜΗΡΟΣ
Ο ΘΕΙΟΣ ΑΟΙΔΟΣ

ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ
(ΚΥΡΙΑ ΚΥΜΑΤΑ: περί το 1200 / 1075 π.Χ.)

ΟΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΙ ΜΥΘΟΙ
(ΗΡΩΕΣ ΤΡΩΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ):

ΤΕΥΚΡΟΣ Ο ΤΕΛΑΜΩΝΙΟΣ
ΑΓΑΠΗΝΩΡ Ο ΑΡΚΑΣ
ΚΗΦΕΑΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΑΝΔΡΟΣ
ΑΚΑΜΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΦΩΝ
[ΧΥΤΡΟΣ, καὶ ἄλλοι]

Λυκόφρων, *Ἀλεξάνδρα* 447-491

Οἱ πέντε
(κύριοι οἰκισταὶ τῆς Κύπρου)
Σάτραχον βλώξαντες
Ὑλάτου τε γῆν,
Μορφὼ παροικήσουσι (...).

450-478 *Τεῦκρος ὁ Τελαμώνιος*
479-493 *Ἀγαπήνωρ ὁ Ἀρκάς*
494-585 *Ἀκάμας ὁ Θησέως*

586-591 *Κηφεὺς* καὶ *Πράξανδρος*
(...) *ὁ μὲν Λάκων' ὄχλον |*
ἄγων Θεράπνης, θάτερος
δ' ἀπ' Ὠλένου | Δύμης τε
καὶ Βουραίοισιν ἡγεμὼν στρατοῦ

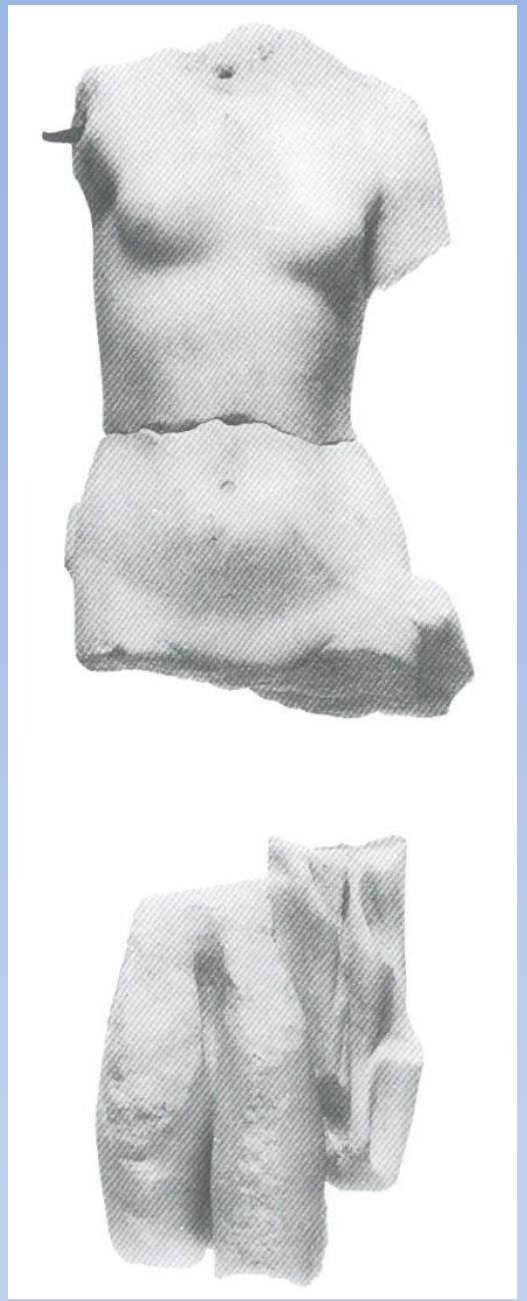

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΜΟΡΦΟΥ

Β3: 14 Τ1 (Στράβων 14.6.3)

(...) Τεῦκρος (...)

ὁ κτίσας Σαλαμῖνα τὴν ἐν Κύπρῳ,

ἐκβληθείς, ὥς φασιν, ὑπὸ τοῦ πατρὸς Τελαμῶνος

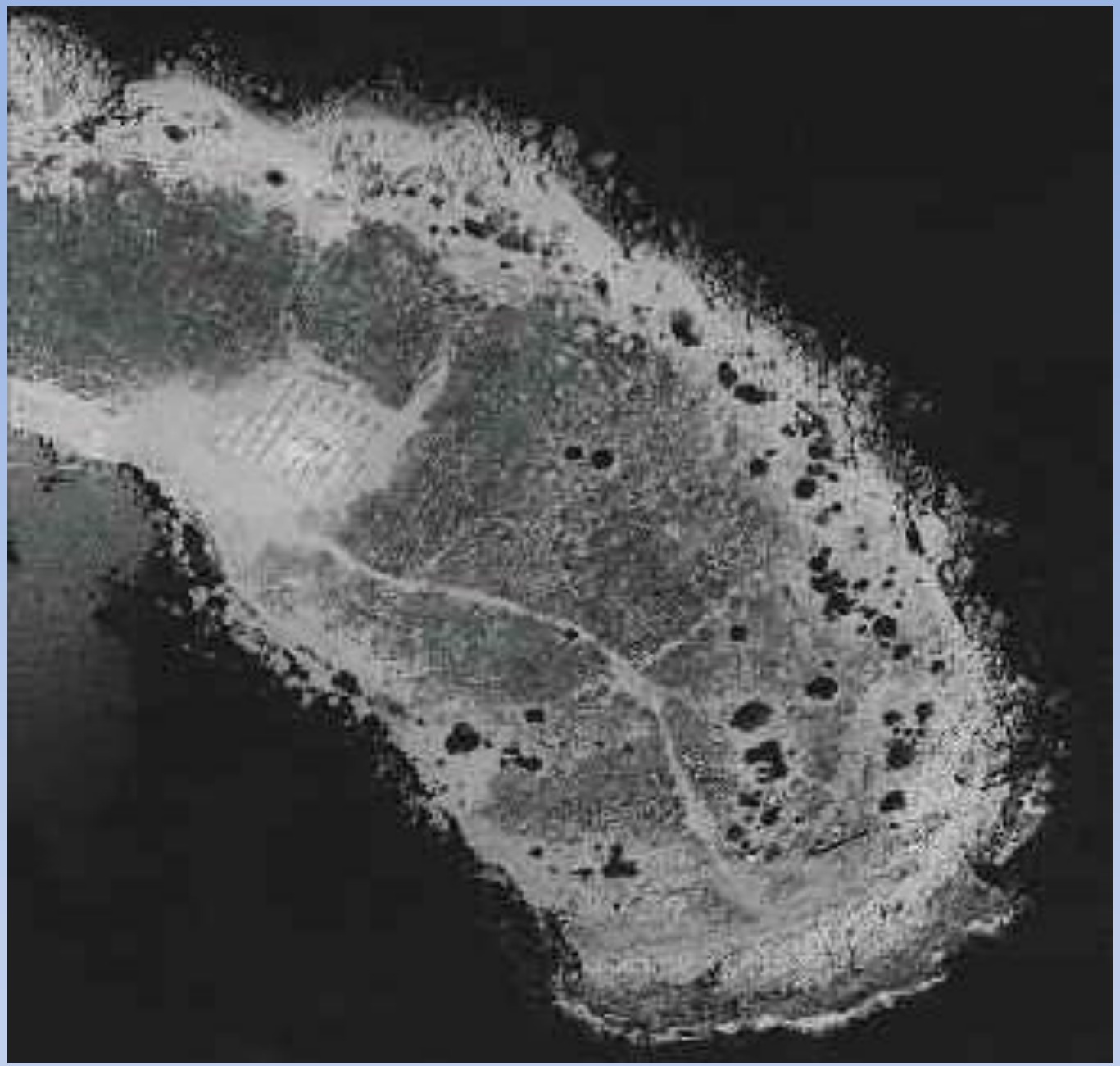

ΜΑΑ-ΠΑΛΑΙΟ-ΚΑΣΤΡΟ. Ἡ ἀκτὴ στὰ βόρεια τῆς Πάφου, ὅπου ἀποβιβά-στηκαν περὶ τὸ 1200 π.Χ. Ἀχαιοὶ ἄποικοι .

ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΠΑΦΟ

Ἰωάννη Κισσονέργη, Παλαίπαφος

(Συλλογὴ Παγκυπρίου Γυμνασίου, Λευκωσία)

ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ

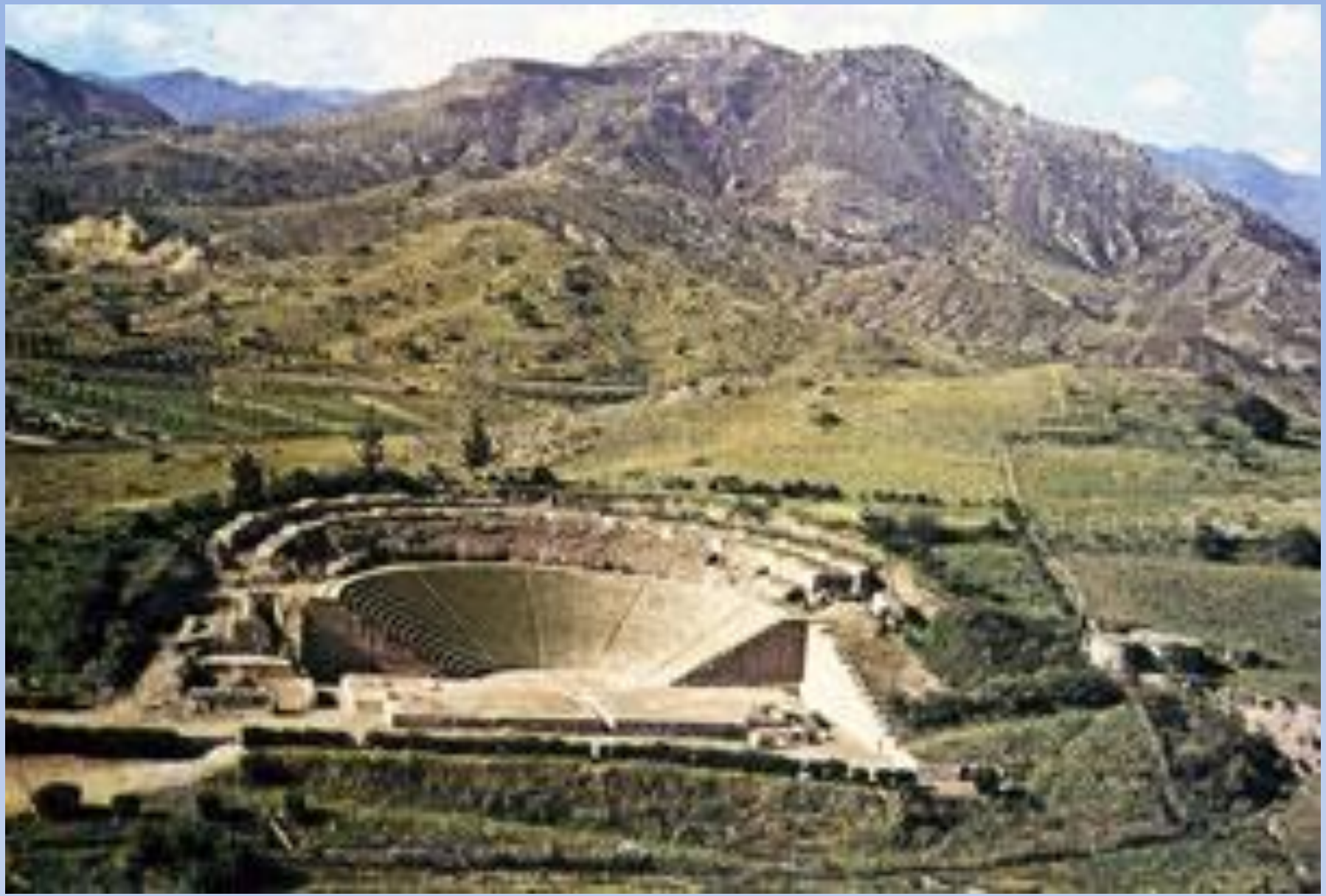

ΑΙΠΕΙΑ / ΣΟΛΟΙ : ΤΟ ΑΡΧΑΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

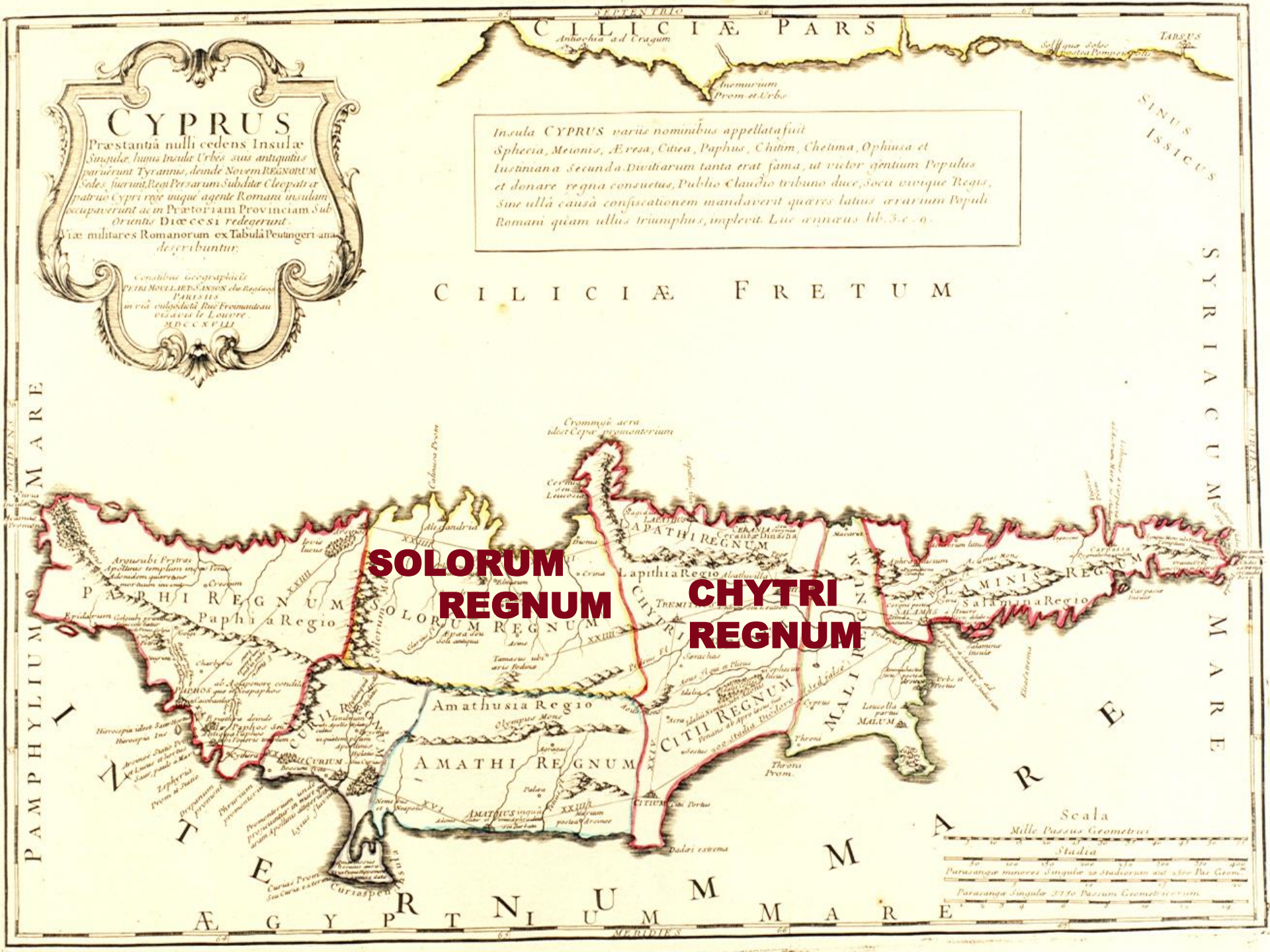
CYPRUS
Præstantiâ nulli cedens Insulæ
Singulæ hujus Insulæ Urbes suis antiquitùs
paruêrunt Tyrannis, deindè Novem REGNORUM
Sedes fuerunt, Regi Persarum Subditæ Cleopatræ
patriæ Cypri rege unquè agente Romani insulam
occupaverunt ac in Prætoriam Provinciam Sub
Oriente Diœcesi redegerunt.
Viæ militares Romanorum ex Tabulâ Peutingeri ana
describuntur.
Insula CYPRUS variis nominibus appellata fuit
Sphecia, Meionis, Æresa, Citrea, Paphus, Chitim, Chetima, Ophiusa et
Iustiniana Secunda. Divitiarum tanta erat fama, ut victor gentium Populus
et donare regna consuetus, Publio Claudio tribuno duce, Socii vivique Regis,
Sine ullâ causâ confiscationem mandaverit quæres latius ærarium Populi
Romani quàm ullius triumphus, implevit. Luc. annæus lib. 3. c. 6.
CILICIÆ PARS
CILICIÆ FRETUM
SINUS ISSICUS
SYRIACUM MARE
PAMPHYLIUM MARE
ÆGYPTIUM MARE
SOLORUM REGNUM
CHYTRI REGNUM
AMATHI REGNUM
CITII REGNUM
PAPHI REGNUM
Amathusia Regio
Lapithia Regio
Paphia Regio
Salaminia Regio
Scala
Mille Passus Geometrici
Stadia

Ὁ Στράβων (14.6.3) μαρτυρεῖ ὅτι
Λακώνων κτίσμα καὶ Πραξάνδρου
εἶναι ἡ *Λάπαθος* (σὲ τύπο τῆς
Ἀρκαδοκυπριακῆς διαλέκτου), καὶ *Λάπεθος*,
πιὸ γνωστὴ ἤδη στὴν ἀρχαιότητα ὡς
Λάπηθος (καὶ *Λάπιθος*).

Θυμᾶται κανεὶς καὶ τοὺς *Λαπίθας*
καὶ τὴ μάχη τους μὲ τοὺς Κενταύρους,
τὸ *Λαπίθαιον καλούμενον ἀπὸ ἀνδρὸς*
ἐγχωρίου Λαπίθου ... ἐν τῷ Ταϋγέτῳ
καὶ τὸ ὄρος *Λαπίθης* τῆς Λακωνίας,
καὶ τὸν *Λάπιθον* ποὺ συνέπλευσε
μὲ τοὺς Ἀργοναῦτες, κ.τ.τ.

ΚΟΥΡΙΟΝ. ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΥΛΑΤΟΥ

πόλις Κούριον (...), *Ἀργείων κτίσμα* (Στράβων 14.6.3) / *οἱ δὲ Κουριέες* (...) *λέγονται Ἀργείων εἶναι ἄποικοι* (Ἡρόδοτος 5.113)

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΣΚΗΠΤΡΟ ΚΟΥΡΙΟΥ (περὶ τὸ 1075 π.Χ.)

Ε54-55 (Ἀριστοτ. *Πέπλος* 640. 8 και 30)

[54] 8. ***Ἐπὶ Τεύκρου κειμένου ἐν Σαλαμῖνι τῆς Κύπρου***
Ἰῶν ὠκυμόρων ταμίην Τελαμώνιον ἥδε
Τεῦκρον ἀποφθίμενον γῆ Σαλαμὶς κατέχει.

Γιὰ τὸν θαμμένο στὴ Σαλαμίνα τῆς Κύπρου Τεῦκρο
Τῶν γοργοφόνων χειριστὴ βελῶν τὸν Τελαμώνιο Τεῦκρο
αὐτὴ ἐδῶ ἡ γῆ τῆς Σαλαμίνας νεκρὸ κρατᾶ.

[55] 30. ***Ἐπὶ Ἀγαπήνορος***
Ἄρχὸς ὅδ' ἐκ Τεγέης Ἀγαπήνωρ Ἀγκαίου υἱὸς
κεῖθ' ὑπ' ἐμοὶ Παφίων πελτοφόρων βασιλεύς.

Γιὰ τὸν Ἀγαπήνορα
Ἀπ' τὴν Τεγέα ὁ ἄρχοντας αὐτὸς ὁ Ἀγαπήνωρ τ' Ἀγκαίου ὁ γιός,
τῶν Πάφιων τῶν πελτοφόρων βασιλιάς, θαμμένος εἶν' ἐδῶ.

«ΟΜΗΡΙΚΑ» ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΑΛΑΜΙΝΑ:

ξύλινη κλίνη
μὲ πλάκες
ἀπὸ ἐλεφαντόδοντο
(πβ. ψ 183 κ.ἑ., φ 137, κ.ἄ.),
καὶ βασιλικοὶ θρόνοι
(ὁ δεύτερος *ἀργυρόηλος*,
πβ. Σ 389-90),
τέλη 8ου αἰ. π.Χ.

ἀργυρόηλο ξίφος
(πβ. Β 45, θ 406, κ.ἄ.),
περὶ τὸ 600 π.Χ.

Ο ΝΑΟΣ
ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ
ΣΤΗΝ
ΠΑΛΑΙΠΑΦΟ

ΟΜΗΡΙΚΕΣ
ΣΚΗΝΕΣ
ΣΤΗ
«ΣΑΡΚΟΦΑΓΟ
ΤΩΝ ΚΟΥΚΛΙΩΝ»

CYPRVS.
Insula laeta choris, blandorum et mater amorum.
CILICIAE FRETVM
SINVS
(ΑΧΑΙΩΝ ΑΚΤΗ)
ΛΑΠΗΘΟΣ
ΚΕΡΥΝΕΙΑ
ΜΟΡΦΟΥ
ΑΙΠΕΙΑ / ΣΟΛΟΙ
ΧΥΤΡΟΙ
ΣΑΛΑΜΙΣ
ἀκρ. / ὄρος Ἀκάμας
ΙΔΑΛΙΟΝ
ΛΗΔΡΑ
ΤΑΜΑΣΣΟΣ
ΚΙΤΙΟΝ
ΜΑΡΙΟΝ
ΠΑΦΟΣ
ΑΜΑΘΟΥΣ
ΚΟΥΡΙΟΝ
PAMPHISIVM MARE
AEGYPTIA
CVM MARE
AVSTRINVM
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β / ΚΥΠΡΟΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

(Ἐπίγραμμα [Ε6] ἀπὸ τοὺς *Γόλγους*,
τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου)

Ο ΟΒΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

(τοῦ 11ου αἰ. π.Χ.)

***o-pe-la-ta-u* = *Ὀφέλταυ* :**

ἀρκαδοκυπριακὴ κατάληξη

γενικῆς ἑνικοῦ = *τοῦ Ὀφέλτου*

(ὀνομαστική: *ὁ Ὀφέλτας* [= *ὁ Ὀφέλτης*],

ἀπὸ τὸ ρῆμα *ὀφέλλω*: αὐξάνω, ἐνισχύω,

κάνω κάποιον ευτυχισμένο).

ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
1
ΥΠΡΙΑΚΗ
ΜΜΑΤΕΙΑ
2
ΚΥΠΡΙΑΚΗ
ΜΜΑΤΕΙΑ
3
ΥΠΡΙΑΚΗ
ΜΑΤΕΙΑ
4
ΥΠΡΙΑΚΗ
ΜΑΤΕΙΑ
5
ΥΠΡΙΑΚΗ
ΜΑΤΕΙΑ
6

ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΙΚΗ (: «ΟΜΗΡΙΚΗ»)
ΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

➢ ΕΥΚΛΟ(Υ)Σ Ο ΚΥΠΡΙΟΣ ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ

➢ *ΚΥΠΡΙΑ ΕΠΗ*

➢ ΟΜΗΡΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ *Εἰς Ἀφροδίτην*

[*ΑΚυΓ* τόμ. 1, 1995 / 2008]

5 Y1 (V) *Εἰς Ἀφροδίτην*

(στ. 1-2)

***Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρύσου Ἀφροδίτης Κύπριδος* (...)**

(στ. 292-293)

Χαῖρε θεὰ Κύπροιο εὐκτιμένης μεδέουσα·
σεῦ δ' ἐγὼ ἀρξάμενος μεταβήσομαι ἄλλον ἐς ὕμνον.

Υ1.58-90. Ο ΣΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ

ἐς Κύπρον δ' ἐλθοῦσα θυώδεα νηὸν ἔδυνεν θ 362
ἐς Πάφον, ἔνθα δέ οἱ τέμενος βωμός τε θυώδης. 363
60 ἔνθ' ἥ γ' εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς. Ξ 169
ἔνθα δέ μιν Χάριτες λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίῳ 364
ἀμβρότῳ, οἷα θεοὺς ἐπενήνοθεν αἰὲν ἐόντας, 365
ἀμβροσίῳ ἑ<δ>ανῷ, τό ῥά οἱ τεθυωμένον ἦεν. 172
ἑσσαμένη δ' εὖ πάντα περὶ χροῒ εἵματα καλὰ (πβ. 366)
65 χρυσῷ κοσμηθεῖσα φιλομμειδὴς Ἀφροδίτη
σεύατ' ἐπὶ Τροίης προλιποῦσ' εὐώδεα Κύπρον
ὦκα μετ' ἀνέφεσι ῥίμφα πρήσσουσα κέλευθον. (...)
68 Ἴδην δ' ἵκανεν πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν (...)
84 Ἀγχίσης δ' ὀρόων ἐφράζετο θαύμαινέν τε
85 εἶδός τε μέγεθός τε καὶ εἵματα σιγαλόεντα.
πέπλον μὲν γὰρ ἔεστο φαεινότερον πυρὸς αὐγῆς,
εἶχε δ' ἐπιγναμπτὰς ἕλικας κάλυκάς τε φαεινάς,
ὄρμοι δ' ἀμφ' ἁπαλῇ δειρῇ περικαλλέες ἦσαν
καλοὶ χρύσειοι παμποίκιλοι, ὡς δὲ σελήνη
90 στήθεσιν ἀμφ' ἁπαλοῖσιν ἐλάμπετο, θαῦμα ἰδέσθαι. 366

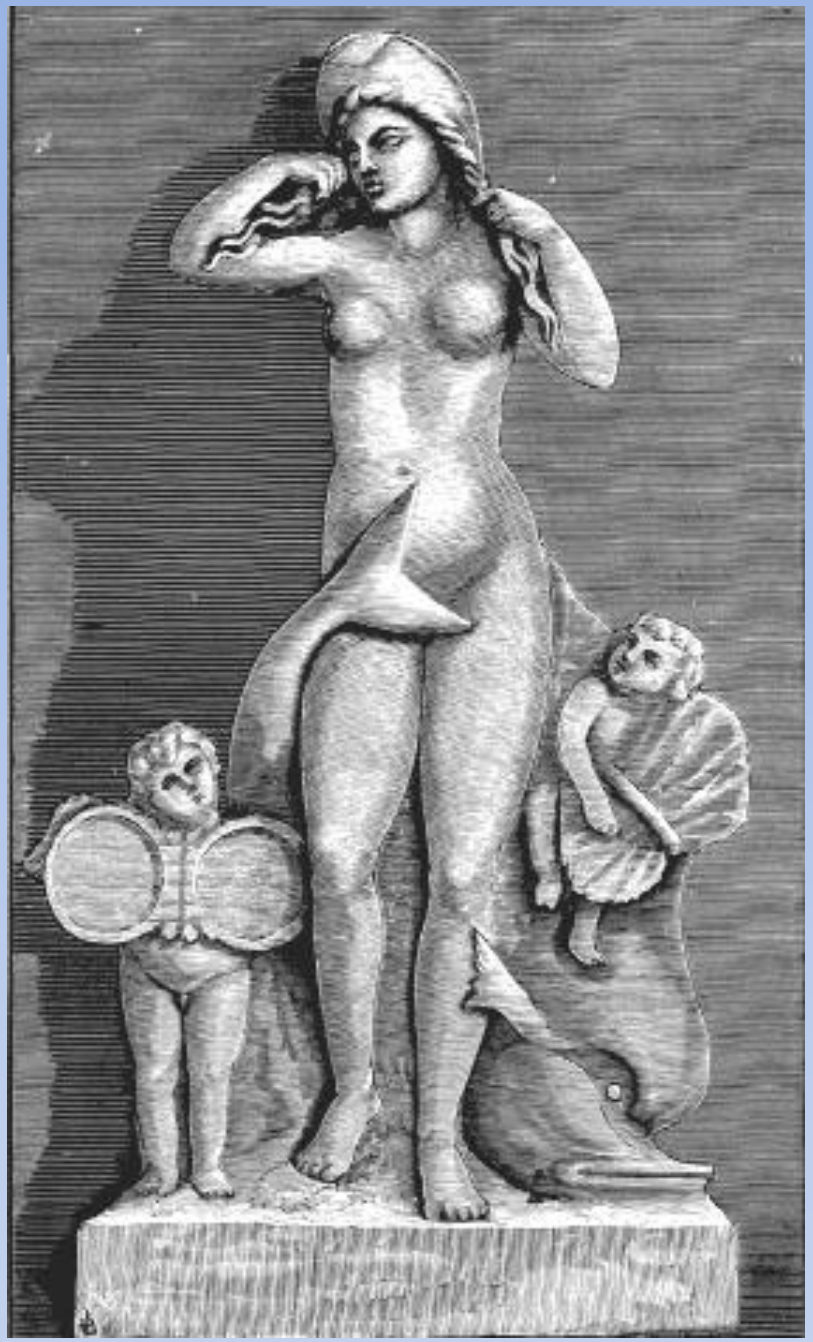

Α Ν Α Δ Υ Ο Μ Ε Ν Η
Α Φ Ρ Ο Δ Ι Τ Η

(A. P. di Cesnola, *Salaminia*, 202)

5 Υ2 (VI)

Εἰς Ἀφροδίτην

Αἰδοίην χρυσοστέφανον
καλὴν Ἀφροδίτην
ᾄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου
κρήδεμνα λέλογχεν
εὐναλίης, ὅθι μιν Ζεφύρου
μένος ὑγρὸν ἀέντος
ἤνεικεν κατὰ κῦμα
πολυφλοίσβοιο θαλάσσης
ἁφρῷ ἔνι μαλακῷ (...).

5 Y3 (X) *Εἰς Ἀφροδίτην*

Κυπρογενῆ Κυθέρειαν ἀείσομαι, ἣ τε βροτοῖσι
μείλιχα δῶρα δίδωσιν, ἐφ' ἱμερτῶι δὲ προσώπωι
αἰεὶ μειδιάει καὶ ἐφ' ἱμερτὸν θέει ἄνθος.

Χαῖρε θεὰ Σαλαμῖνος ἐϋκτιμένης μεδέουσα
εἰναλίης τε Κύπρου· δὸς δ' ἱμερόεσσαν ἀοιδήν.
αὐτὰρ ἐγὼ καὶ σεῖο καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς.

Κ Υ Π Ρ Ι Α Ε Π Η

3 T1. Φωτίου *Βιβλιοθήκη* 239.318b-322a

***Ἀνεγνώσθη ἐκ τοῦ ἐπιγραφομένου βιβλίου Πρόκλου Χρηστομαθίας γραμματικῆς ἐκλογαί.* (...)**

***Λέγει δὲ καὶ περί τινων Κυπρίων ποιημάτων καὶ ὡς οἱ μὲν ταῦτα εἰς Στασῖνον ἀναφέρουσι Κύπριον, οἱ δὲ Ἡγησῖνον τὸν Σαλαμίνιον αὐτοῖς ἐπιγράφουσιν, οἱ δὲ Ὅμηρον γράψαι, δοῦναι δὲ ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς Στασίνῳ καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ πατρίδα Κύπρια τὸν πόνον ἐπικληθῆναι.* (...)**

Τὸ προοίμιο τῶν *Κυπρίων ἐπῶν*

3 F1. Σχόλ. Ὁμ. A 5-6

Διὸς βουλὴν οἱ μὲν τὴν εἱμαρμένην ἀπέδοσαν, (...) ἄλλοι δ' ἀπὸ ἱστορίας τινὸς εἶπον εἰρηκέναι τὸν Ὅμηρον (...). ἡ δὲ ἱστορία παρὰ Στασίνῳ τῷ τὰ Κύπρια πεποιηκότι, εἰπόντι οὕτως·

Ἦν ὅτε μυρία φῦλα κατ' ἀχθόνα πλαζόμεν' ἀνδρῶν
<ἀσεβίῃ ἐβάρυνε?> βαθυστέρνου πλάτος αἴης.
Ζεὺς δὲ ἰδὼν ἐλέησε καὶ ἐν πυκιναῖς πραπίδεσσι
σύνθετο κουφίσαι ἀνθρώπων παμβώτορα γαῖαν
ῥιπίσ<σ>ας πολέμου μεγάλην ἔριν Ἰλιακοῖο,
ὄφρα κενώσειεν θανάτωι βάρος· οἱ δ' ἐνὶ Τροίῃ
ἥρωες κτείνοντο· *Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή.*

Η «ΠΡΟΦΗΤΕΙΑ» ΤΟΥ ΕΥΚΛΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΥ

2 F1. Παυσ. 10.24.3)

Κύπριοι δέ (οἰκειοῦνται γὰρ δὴ καὶ οὗτοι Ὅμηρον) Θεμιστοῦ τε αὐτῷ μητέρα εἶναι τῶν τινα ἐπιχωρίων γυναικῶν λέγουσι καὶ ὑπὸ Εὔκλου προθεσπισθῆναι τὰ ἐς τὴν γένεσιν τὴν Ὁμήρου φασὶν ἐν τοῖσδε:

1 *καὶ τότ' ἐν εἰναλίῃ Κύπρῳ μέγας ἔσσετ' ἀοιδός,*
ὅν τε Θεμιστὼ τέξει ἐπ' ἀγροῦ δῖα γυναικῶν
νόσφι πολυκτεάνοιο πολύκλειτον Σαλαμῖνος.
Κύπρον δὲ προλιπὼν διερός θ' ὑπὸ κύμασιν ἀρθείς,
5 *Ἑλλάδος εὐρυχόρου μοῦνος κακὰ πρῶτος ἀείσας*
ἔσσεται ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἤματα πάντα.

B

[Βλ. καὶ κατωτέρω ΕΥΚΛΟΥ «ΓΛΩΣΣΑΙ»]

- **ΕΥΚΛΟ(Υ)Σ 2 F1.1, *ἐν εἰναλίῃι Κύπρωι*:**
  καὶ τότ' ἐν εἰναλίῃι Κύπρωι μέγας ἔσσετ' ἀοιδός (...)
- ***Εἰς Ἀφρ.* 5 Υ3.5, *εἰναλίης τε Κύπρου*:**
  Χαῖρε θεὰ Σαλαμῖνος ἐϋκτιμένης μεδέουσα
  εἰναλίης τε Κύπρου (v.l. *καὶ πάσης Κύπρου*)
- ***Εἰς Ἀφρ.* 5 Υ2.2-3, *πάσης Κύπρου ... εἰναλίης*:**
  Αἰδοίην χρυσοστέφανον καλὴν Ἀφροδίτην
  ᾄσομαι, ἣ πάσης Κύπρου κρήδεμνα λέλογχεν
  εἰναλίης, ὅθι μιν Ζεφύρου μένος ὑγρὸν ἀέντος
  ἤνεικεν κατὰ κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης.
- **Εὐριπίδου *Ἑλένη* 148, *ἐς γῆν ἐναλίαν Κύπρον*:**
  ἐς γῆν ἐναλίαν Κύπρον, οὗ μ' ἐθέσπισεν
  οἰκεῖν Ἀπόλλων, ὄνομα νησιωτικὸν
  Σαλαμῖνα θέμενον τῆς ἐκεῖ χάριν πάτρας.
- **ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ, *Ἑλένη*, *ἐς γῆν ἐναλίαν Κύπρον* (...).

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ,

Ἡμερολόγιο Καταστρώματος, Γ΄

«Αυτὸς ὁ κόσμος δὲν εἶναι ὁ δικός μας,
εἶναι τοῦ Ὁμήρου»,
ἡ καλύτερη φράση ποὺ ἄκουσα γι' αὐτὸ τὸν τόπο.

(«Στὰ περίχωρα τῆς Κερύνειας», στ. 40-41)

ΠΡΟΟΜ. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (ΣΥΝΕΧΩΣ ΑΝΑΝΕΟΥΜΕΝΗ)
Ο Μ Η Ρ Ο Σ
ΗΣΙΟΔΟΣ
ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΚΥΠΡΟΥ
ΛΟΙΠΗ ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΑΡΧΑΪΚΗ ΛΥΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ
ΑΤΤΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Μετὰ τὴ σημαντικὴ ἀρχαϊκὴ περίοδο ἀκμῆς τῆς ἐπικῆς ποίησης στὴν Κύπρο –μὲ τὸν χρησμολόγο Εὔκλο, τοὺς Ὁμηρικοὺς ὕμνους *Εἰς Ἀφροδίτην* καὶ τὰ *Κύπρια ἔπη* τοῦ Στασίνου, ποὺ διηγοῦνταν τὴν προϊστορία κι ὅλα *τὰ πρὸ τῆς Ἰλιάδος* γεγονότα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου καὶ πρόσφεραν τὶς ὑποθέσεις πολλῶν ἔργων τοῦ Ἀττικοῦ θεάτρου (κι ὄχι μόνο)– ἀκολουθεῖ μιὰ μακρὰ περίοδος –φαινομενικῆς, τουλάχιστο– παρακμῆς, ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀπουσία πανελλήνια γνωστῶν ποιητῶν καὶ συμπίπτει μὲ τὸ δεύτερο ἥμισυ τῆς Κυπροαρχαϊκῆς καὶ τὸ μέγιστο μέρος τῆς Κυπροκλασικῆς ἐποχῆς, κατὰ κύριο δηλ. λόγο μὲ τὴν Περσικὴ κυριαρχία στο νησί (545-333 π.Χ.). Ἡ ἑπόμενη περίοδος ποιητικῆς ἀκμῆς ἐμφανίζεται στὴν Ἑλληνιστικὴ περίοδο καὶ ἀφορᾶ στὴ Λυρικὴ καὶ στὴ Δραματικὴ ποίηση, κατὰ τὸν τρίτο κυρίως αἰ. π.Χ.

Κ Ι Ν Υ Ρ Α Σ

1 Τ4. Πίνδ. *Πυθ.* 2.13-17

Ἄλλοις δέ τις ἐτέλεσσεν ἄλλος ἀνὴρ
εὐαχέα βασιλεῦσιν ὕμνον ἅποιν' ἀρετᾶς.
κελαδέοντι μὲν ἀμφὶ Κινύραν πολλάκις
φῶμαι Κυπρίων, τὸν ὁ χρυσοχαῖτα προφρό-
νως ἐφίλησσ' Ἀπόλλων,
ἱερέα κτίλον Ἀφροδίτας.

Σχόλ. Πίνδ. *Πυθ.* 2.15 (27)

(...) *Δεινομένους υἱεῖς εἶσιν οἱ περὶ τὸν Ἱέρωνα τοῦ τὰ ἱερὰ ἐκ Τριοπίου τῆς Κύπρου εἰς Σικελίαν κομίσαντος.*
(...) *ὁ δὲ νοῦς· χορεύουσι μὲν περὶ τὸν Κινύραν πολλάκις*
οἱ τῶν Κυπρίων ὕμνοι **(...)**. *ἡ δὲ ἀνταπόδοσις τοῦ λόγου αὕτη· περὶ μὲν τὸν Κινύραν οἱ τῶν Κυπρίων ὕμνοι, περὶ δὲ σὲ ὁ ἐμὸς καὶ τῶν Συρακουσίων.*

Ἰσοκράτους *Εὐαγόρας* (§§ 1 / 51):

Ὁ διάδοχος τοῦ Εὐαγόρα Α′ τῆς Κυπριακῆς Σαλαμίνας Νικοκλῆς, τιμᾶ (τὸ 374/3 π.Χ.)

τὸν τάφον τοῦ πατρὸς (...) *χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἁμίλλαις*. (§ 47) *οὕτως ηὔξησε* (sc. *Εὐαγόρας*) *τὴν πόλιν, ὥστε μηδεμιᾶς τῶν Ἑλληνίδων ἀπολελεῖφθαι* (...) *πλείους δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τῶν περὶ τὴν ἄλλην παίδευσιν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διατρίβειν ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰώθότες ἦσαν*. (...) (51) *τῶν γὰρ Ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ κἀγαθοὶ τὰς αὑτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες ἦλθον εἰς Κύπρον οἰκήσοντες, ἡγούμενοι κουφοτέραν καὶ νομιμωτέραν εἶναι τὴν Εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν* (...).

ΤΙΜΗΤΙΚΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ [Ε9] ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ ΝΙΚΟΚΡΕΟΝΤΑ (332/1-311/10, πιθ. 312/311 π.Χ.)

Ε9 (ΑΡΓΟΣ, 332/1-311/10, πιθ. 312/311 π.Χ)

Ματρ[όπο]λίς μοι χθὼν Πέλοπος τὸ Πελαζγικὸν Ἄργος,
Πνυταγόρας δὲ πατὴρ Αἰακοῦ ἐκ γενεᾶς·
εἰμὶ δὲ Νικοκρέων, θρέψεν δέ με γᾶ περίκλυστος
Κύπρος θειοτάτων ἐκ προγόνων βασιλῆ.
στᾶσαν δ' Ἀργεῖοί με χάριν χαλκοῖο τίοντες
Ἥραι ὃν εἰς ἔροτιν πέμπον [ἄ]θλα νέοις.

Μητρόπολή μου ἡ γῆ τοῦ Πέλοπα
τὸ Ἄργος τὸ Πελασγικό,
Πνυταγόρας ὁ πατέρας μου, ἀπ' τὴ γενιά τοῦ Αἰακοῦ·
εἶμαι ὁ Νικοκρέων, καὶ μ' ἔθρεψε γῆ θαλασσόζωστη
ἡ Κύπρος ἀπὸ θεϊκότατους προγόνους βασιλιά.
Μὲ στῆσαν οἱ Ἀργεῖοι γιὰ τὸν χαλκὸ τιμὴ ἀποτίοντας
ποὺ στὴ γιορτὴ τῆς Ἥρας ἔστελλα γιὰ ἔπαθλα στοὺς νέους.

Κ Λ Ε Ω Ν Ο Κ Ο Υ Ρ Ι Ε Υ Σ

Τὴ μετάβαση ἀπὸ τὴν Κλασικὴ στὴν Ἑλληνιστικὴ ἐποχὴ καὶ –πιθανῶς– ἀπὸ τὴν ἐπικὴ στὴ λυρικὴ ποίηση τῆς Κύπρου φαίνεται νὰ ἀντιπροσωπεύει ὁ *Κλέων ὁ Κουριεύς*. Τὸ προσωνύμιό του δείχνει βέβαιη Κυπριακὴ καταγωγή, μὰ οἱ πηγὲς εἶναι ἰδιαίτερα φειδωλὲς σὲ πληροφορίες. Μὲ ὅσες ἀμφιβολίες φαίνεται να ἐπιβάλλει ἡ πενιχρότητα τῶν σχετικῶν πληροφοριῶν, μποροῦμε νὰ μιλοῦμε γιὰ ἕναν ποιητὴ ***Ἀργοναυτικῶν*** ποὺ ἀκμάζει κατὰ τὸ α′ ἥμισυ τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. καὶ ἀσκεῖ ὁμολογουμένως εὐρύτατη ἐπίδραση στὸν Ἀπολλώνιο τὸν Ρόδιο (: 3ος αἰ. π.Χ., μεταξὺ 295 καὶ 290 ἡ γέννησή του), συνθέτει δὲ ἐλεγειακὰ δίστιχα κατὰ κύριο λόγο ὥστε νὰ ὀνομάζεται ***ἐλεγοποιός***: γιὰ τὸν *Κλέωνα τὸν Κουριέα*.

Α Ρ Γ Ο Ν Α Υ Τ Ι Κ Α

6 F1. Σχόλ. Ἀπολλών. Ροδ. 1.587

Καί μιν κυδ<αίνοντες>· τὸν Δόλοπα· ὁ δὲ Δόλοψ Ἑρμοῦ υἱός, ὃς ἐν Μαγνήσσῃ τῇ πόλει ἀπώλετο καὶ αὐτόθι τάφον παρὰ τῷ ἡγιαλῷ ἔσχεν, ὡς Κλέων ἐν α' τῶν Ἀργοναυτικῶν.

6 F2. Σχόλ. Ἀπολλών. Ροδ. 1.623-626a

Ἐς Οἰνοίην ἐρύ<σαντο>· εἴληφε τὴν ἱστορίαν παρὰ Θεολύτου. Σίκινος δέ ἐστι νῆσός τις πρὸ τῆς Εὐβοίας, τὸ πρότερον Οἰνοίη καλουμένη διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἀμπελόφυτον. μνημονεύει δὲ τῆς μετονομασίας Ξεναγόρας λέγων ὅτι μετωνομάσθη ἀπὸ Σικίνου τοῦ υἱοῦ Θόαντος καὶ νύμφης Οἰνοίης. ὅτι δὲ ἐνθάδε Θόας ἐσώθη καὶ Κλέων ὁ Κουριεὺς ἱστορεῖ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλεανός δεικνὺς ὅτι παρὰ Κλέωνος τὰ πάντα μετήνεγκεν Ἀπολλώνιος.

6 F5 (ΕΛΕΓΕΙΑ). ***Etym. Magn.*** **s.v.** ***Εὐβύριον***

Εὐβύριον· τὸ εὔοικον, ὥς φησιν Εὐφορίων· Ἄστυ κατ' εὐβύριον. εἴρηται δὲ ὅτι κατὰ τὴν βαυρίαν, ἢ κατὰ Μεσσαπίους σημαίνει τὴν οἰκίαν· ὥς φησι Κλέων ὁ ἐλεγοποιός,

(v. 1) ***Τοῦτο μὲν οὖν ῥέξαντες ἀολλέες ἠγερέθοντο***
βαυριόθεν βριαροὶ Γοργοφόνου νέποδες.

κατ' ἔλλειψιν οὖν τοῦ ᾱ τὸ βαύριον βύριον καὶ ἐν συνθέσει εὐβύριον.

(στ. 1) *Τοῦτο λοιπὸν σὰν τέλειωσαν ὅλοι μαζὶ συνάζονταν*
ἀπ' τὶς οἰκίες οἱ ἰσχυροὶ τοῦ Γοργοφόνου οἱ βλαστοί.

Γοργοφόνος εἶναι ὁ *Περσεύς*. Τὸ δὲ *Κούριον* θεωρεῖται *πόλις Περσῆος*. Βλ. π.χ. 11 E51 (ἀναθηματικὸ ἐπίγραμμα ἀπὸ τὸν ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑλάτου στὸ *Κούριον*, 2/3 αἰ. μ.Χ.): *Ποπλικόλαν Πρεῖσκόν με πόλις Περσῆος ἄγαλμα κοίρανον ἁγνείας στήσατο πὰρ τεμένει.*

ΚΑΣΤΟΡΙΩΝ Ο ΣΟΛΕΥΣ

Γεννημένος πιθανώς στους Σόλους της Κύπρου και μεγαλωμένος στο κλίμα της συμμετοχής της Κύπρου στις εκστρατείες του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των στενών σχέσεων της Κύπρου με τον Ελληνικό κόσμο, ο Καστορίων ακολούθησε το κύμα που έφερε πολλούς ανθρώπους των Γραμμάτων και των Τεχνών στην Αθήνα, στην αυλή των Μακεδόνων βασιλέων κατά καιρούς και στην Αλεξάνδρεια αργότερα. Συνέθεσε στίχους-παίγνια στον Πάνα (και τον Δημήτριο τον Φαληρέα) και πιθανώς στον Διόνυσο (και τον Δημήτριο τον Πολιορκητή ή / και τον Αντίγονο). Ήταν άριστος χειριστής του μέτρου και των νέων τεχνικών του στίχου, ίσως και του μύθου, στα νέα πλαίσια των αρχών της Ελληνιστικής εποχής.

ΚΑΣΤΟΡΙΩΝ Ο ΣΟΛΕΥΣ

7 F1 (ΕΙΣ ΠΑΝΑ). Athen. 10, 454f-455b

Τὸ δὲ Καστορίωνος τοῦ Σολέως, ὡς ὁ Κλέαρχός φησιν (fr. 114 Tai.), *εἰς τὸν Πᾶνα ποίημα τοιοῦτόν ἐστι· τῶν ποδῶν ἕκαστος ὅλοις ὀνόμασιν περιειλημμένος πάντας ὁμοίως ἡγεμονικοὺς καὶ ἀκολουθητικοὺς ἔχει τοὺς πόδας, οἷον·*

Σὲ τὸν βολαῖς νιφοκτύποις δυσχείμερον
ναίονθ' ἕδραν, θηρονόμε Πάν, χθόν' Ἀρκάδων,
(v. 3) *κλήσω γραφῇ τῇδ' ἑ<ν> σοφῇ πάγκλειτ' ἔπη*
συνθείς, ἄναξ, δύσγνωστα μὴ σοφῶι κλύειν,
μωσοπόλε θήρ, κηρόχυτον ὃς μείλιγμ' ἱεῖς,
καὶ τἀλοιπὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. (...)

Σένα ποὺ ἀπὸ τὶς θυελλώδεις τὶς χιονοπτώσεις τὴν κακοχείμωνη κατοικοεδρεύεις, θηροβοσκὲ Πάνα, χώρα τῶν Ἀρκάδων θὰ ἀνυμνῶ μὲ τούτη τὴ σοφὴ γραφὴ πανένδοξα τραγούδια συνθέτοντας, ἄνακτα, δυσνόητα στὸν μὴ σοφὸ νὰ ἀκούει, μουσόφιλο ἀγρίμι, ποὺ μελιστάλαχτο σουραύλισμα σκορπίζεις.

ΕΡΜΕΙΑΣ Ο ΚΟΥΡΙΕΥΣ

8 F1 (Athen. 13, 563d-e)

Τούτων τοῦ Ἀλέξιδος ἀπομνημονεύσας ὁ Μυρτίλος κἄιτα ἀποβλέψασείς τοὺς τὰ τῆς στοᾶς αἱρουμένους τὰ Ἑρμείου τοῦ Κουριέως ἐκ τῶν Ἰάμβων προειπών·

(v. 1) Ἀκούσατ', ὦ Στώακες, ἔμποροι λήρου,
λόγων ὑποκριτῆρες, οἱ μόνοι πάντα
τἀν τοῖς πίναξι, πρίν τι τῶι σοφῶι δοῦναι,
αὐτοὶ καταρροφεῖτε κἄιθ' ἁλίσκεσθε
(v. 5) ἐναντία πράσσοντες οἷς τραγωιδεῖτε,

παιδοπῖπαι ὄντες καὶ τοῦτο μόνον ἐζηλωκότες τὸν ἀρχηγὸν ὑμῶν τῆς σοφίας Ζήνωνα τὸν Φοίνικα, ὃς οὐδέποτε γυναικὶ ἐχρήσατο, παιδικοῖς δ' αἰεί, ὡς Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος (fr. 33A Dorandi) ἱστορεῖ ἐν τῶι περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ.

ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ : ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

10a (A15-25). ΣΩΠΑΤΡΟΣ Ο ΠΑΦΙΟΣ

Έζησε γύρω στην τελευταία τριακονταετία του 4ου αι. και στο α΄ ήμισυ του 3ου π.Χ. αι. Δέχτηκε ποικίλες επιδράσεις, ίσως γιατί εκτός από την Κύπρο έζησε και στην Αλεξάνδρεια και στην Αθήνα. Πέρα από το *Πάφιος* και το παρωνύμιο *Φάκιος* (παρωδική σύμφυρση του *Πάφιος* και του *φακῆ*) ονομάζεται στον Αθήναιο *παρῳδός* και *φλυακογράφος*, στον δε Σουίδα και *κωμικός*. Η παρωδική διάθεση είναι εμφανής σε διάφορα αποσπάσματα και εκδηλώνεται είτε ως παρωδία μύθων και έργων παλαιότερων συγγραφέων είτε ως δια-κωμώδηση γνωστών κωμικών τύπων.

ΕΡΓΑ: ***Βακχίς - Βακχίδος μνηστῆρες - Βακχίδος γάμος, Γαλάται, Εὐβουλοθεόμβροτος, Ἱππόλυτος, Κνιδία ἢ/καὶ Σίλφαι (Σιλφία), Μυστάκου θητίον, Νέκυια, Ὀρέστης, Πύλαι, Φακῆ*** **(ἐξ οὗ, σὲ σύμφυρση μὲ τὸ *Πάφιος*, καὶ *Σώπατρος ὁ Φάκιος*) , *Φυσιολόγος* (*Καταψευδόμενος*: *Σωσιπάτρου*).**

ΝΕΚΥΙΑ

10a F13. Ἀθήν. 4, 160b-c

Καὶ ὁ Σώπατρος δέ, οὗ τὰ νῦν μέμνησαι (supra F3), *ἐν Νεκυίᾳ μνημονεύει οὕτως·*

(v. 1) *Ἴθακος Ὀδυσσεύς, τοὐπὶ τῇ φακῇ μύρον,*
πάρεστι· θάρσει, θυμέ.

Κλέαρχος δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ περιπάτου ἐν τοῖς Περὶ παροιμιῶν (F86 Tai.) *ὡς παροιμίαν ἀναγράφει τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον.*

Καὶ ὁ Σώπατρος, ποὺ τώρα δὰ ἔχεις ἀναφέρει (ἀνωτ. F3), στὴ *Νέκυια* κάνει σχετικὴ μνεία, ὡς ἑξῆς:

(στ. 1) Ὁ Ἰθακήσιος Ὀδυσσέας, τὸ μύρο στὴ φακῆ,
ἐδῶ εἶναι· θάρρος, ψυχή μου.

Ὁ δὲ Κλέαρχος ὁ Περιπατητικὸς στὸ ἔργο του *Περὶ παροιμιῶν* ἀναγράφει τὴ φράση «τὸ μύρο στὴ φακῆ» ὡς παροιμία.

Νάβλας

F11 (A16). Ἀθήν. 4, 175c-d

Καὶ ἐν Μυστάκου δὲ θητίῳ* (sc. *Σώπατρος ὁ παρῳδὸς περὶ τοῦ ὀργάνου τοῦ καλουμένου νάβλα*, vid. F15) *φησί·

(v. 1) *Νάβλας ἐν ἄρθροις γραμμάτων οὐκ εὐμελής,*
ᾧ λωτὸς ἐν πλευροῖσιν ἄψυχος, παγεὶς
ἔμπνουν ἀνίει μοῦσαν. ἐγρέσθω δέ τις
τὸν ἡδονῆς μελῳδὸν εὐάζων χορόν.

Καὶ στὸ *Μυστάκου θητίον* (ἔργο του ὁ Σώπατρος ὁ παρωδὸς γιὰ τὸ ὄργανο ποὺ καλεῖται νάβλας, βλ. κατωτ. F15) λέει:

Νάβλας μὲ τὶς ἀρθρώσεις τῶν στοιχείων του ξεχάρβαλες, ποὺ στὰ πλευρά του ὁ λωτὸς ἄψυχος ἦταν, σὰν φτιάχτηκε τὴ μουσικὴ ὁλοζώντανη σκορπᾶ· κι ἂς σηκωθεῖ ὅποιος θέλει ἡδονικὸ μελωδικὸ χορὸ εὐοῖ εὐὰν κραυγάζοντας νὰ σύρει.

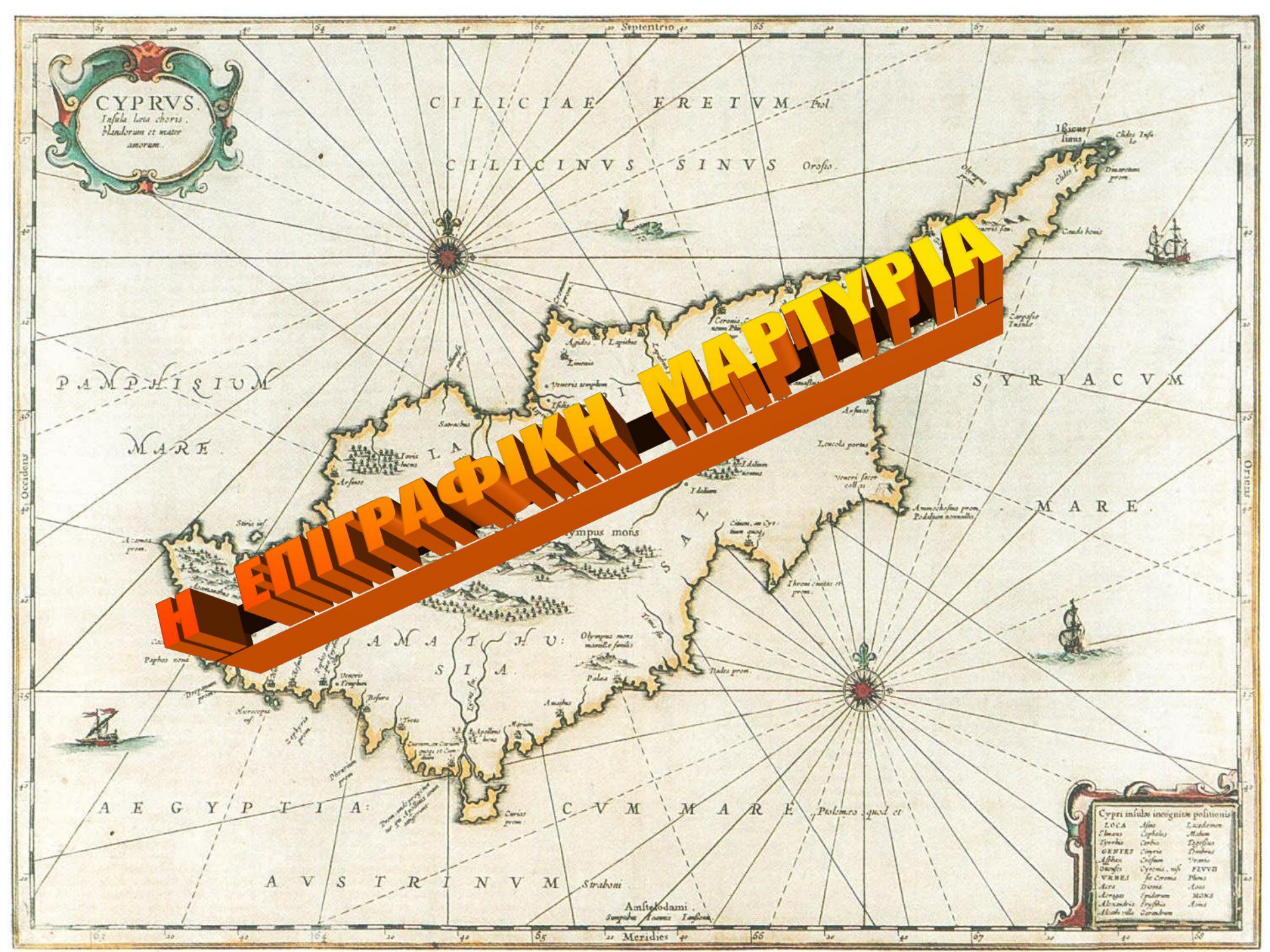

Η ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΚΥΠΡΟΜΙΝΩΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΓΚΩΜΗ τοῦ 13ου αἰ. π.Χ.

Προϊστορικὴ περίοδος. Στενὲς σχέσεις Κ Υ Π Ρ Ο Υ μὲ Αἰγαῖο καὶ Κρήτη: Ἐτεόκρητες - Ἐτεοκύπριοι

Ο ΟΒΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

(τοῦ 11ου αἰ. π.Χ.)

***o-pe-la-ta-u* = *Ὀφέλταυ* :**

ἀρκαδοκυπριακὴ κατάληξη

γενικῆς ἑνικοῦ = *τοῦ Ὀφέλτου*

(ὀνομαστική: *ὁ Ὀφέλτας* [= *ὁ Ὀφέλτης*],

ἀπὸ τὸ ρῆμα *ὀφέλλω*: αὐξάνω, ἐνισχύω,

κάνω κάποιον ευτυχισμένο).

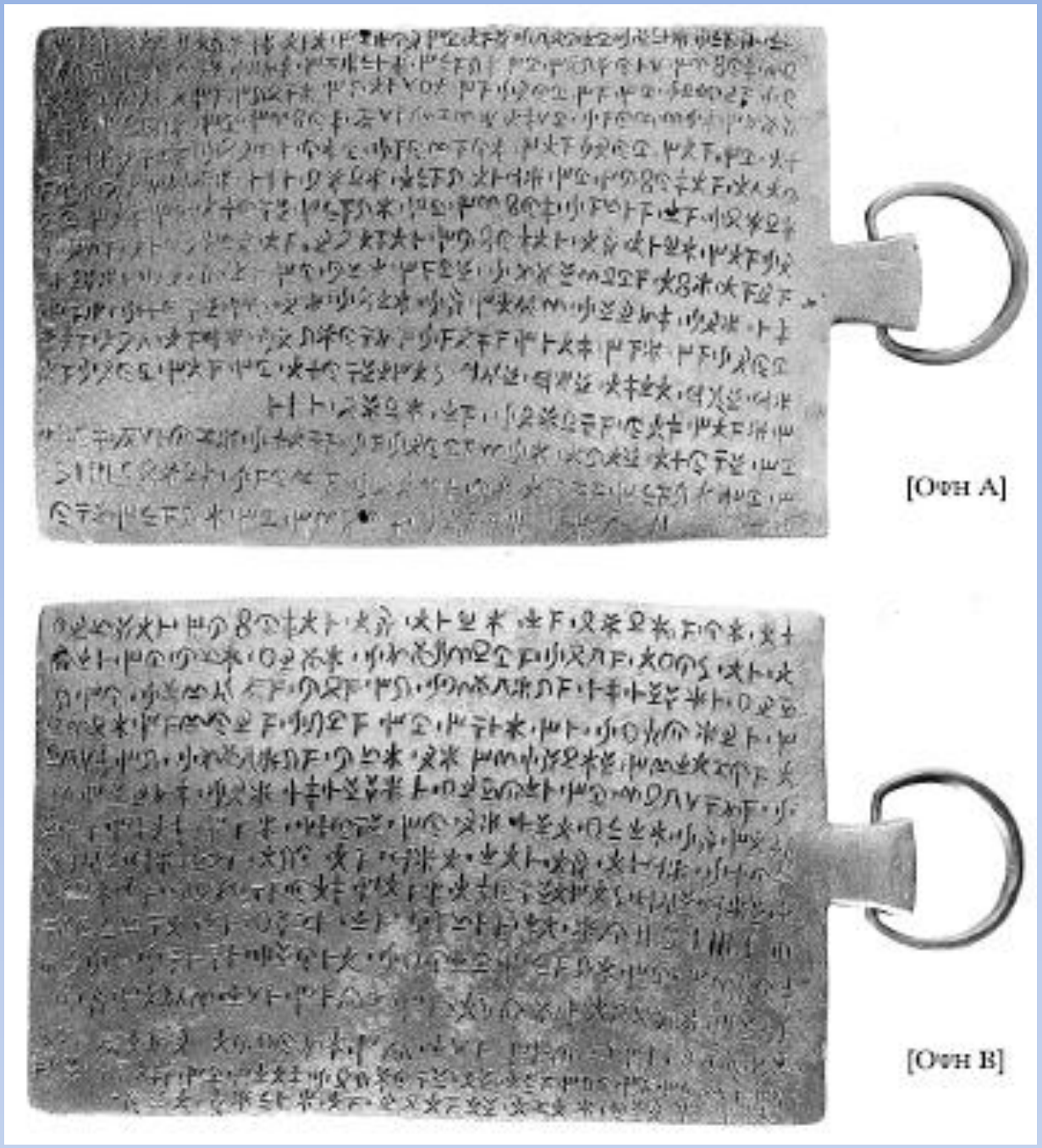

[Όψη Α]

[Όψη Β]

Ἡ ὀνομαστὴ Κυπροσυλλαβικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἰδαλίου, πιθανῶς μεταξὺ 478 καὶ 470 π.Χ. (Παρίσι, *Cabinet des Métailles*)

[*ΑΚυΓ* 12 Ε1 / 38 Τ1]

Ἰδιαίτερα σημαντικὴ καὶ πολυσυζητημένη εἶναι ἡ ἐκτενὴς συλλαβικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἰδαλίου, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μοναδικὴ μαρτυρία γιὰ τὴν ἀνεπιτυχῆ πολιορκία τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Κιτιεῖς στὶς ἀρχὲς τῆς Κυπροκλασσικῆς περιόδου (475-470 π.Χ., πιθανῶς) καὶ πηγὴ πολύτιμη τόσο γιὰ τὴν Κυπριακὴ διάλεκτο καὶ τὴν ἄσκηση τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγ-γέλματος στὸ νησὶ ὅσο καὶ γιὰ τὰ σπέρματα δημοκρατικῆς ὀργάνωσης τοῦ βασιλείου σὲ χρόνους πρώιμους, προσφέρει δὲ τὸ πιὸ πλῆρες Κυπριακὸ συλλαβάριο (ἀποτελούμενο ἀπὸ 53 σύμβολα)· ὄντας μοναδικὴ σὲ ἔκταση, ἀπαράμιλλη σὲ ὕφος καὶ παλαιότατη, ἐμφανίζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν πρώιμη καλλιέργεια τοῦ πεζοῦ λόγου στὴν Κύπρο, σὲ χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους φαίνεται νὰ ἀπουσιάζει ἡ ἐπώνυμη πεζογραφία. Ἀξιόλογες – γιὰ διάφορους λόγους– εἶναι κι ἄλλες πολλὲς ἐπιγραφές, ὅπως οἱ συλλαβικὲς *ICS* 103 (Μάριο, ἀρχὲς 6ου αἰ. π.Χ.), 15 (Παλαίπαφος, τέλη 6ου αἰ.), 166 (Μάριο, ἀρχὲς 5ου αἰ.), 1/6/7/90/91 (Πάφος, 4ος αἰ.), κι ἡ δίγραφη ἐπιγραφὴ *ICS* 182 = *IKour* 26 (4ος αἰ. π.Χ.).

38 T1 (12 E1). O N A Σ I Λ O Σ ΟΝΑΣΙΚΥΠΡΟΥ

(A) *o-te ta-po-to-li-ne-e-ta-li-o-ne ka-te-wo-ro-ko-ne-ma-to-i ka-se-ke-ti-e-we-se i-to-i pi-lo-ku-po-ro-ne-we-te-i-to-o-na-sa-ko- |[2] -ra-u pa-si-le-u-se sa-ta-si-ku-po-ro-se ka-se-a-po-to-li-se e-ta-li-e-we-se a-no-ko-ne-o-na-si-lo-ne* (...).

Ὅτε τὰ(ν) πτόλιν Ἐδάλιον κατέϝοργον Μᾶδοι ϝες ἰ(ν) τῶι Φιλοκύπρων Ϝέτεϊ τῶ Ὀνασαγό|ραυ, βασιλεὺς ϝες ἄνωγον Ὀνάσιλον τὸν Ὀνασικύπ|[3]ρων τὸν ἰγα ραν κὰς τὸς κασιγνᾱ́τος ἰγᾶσθαι τὸς ἀ(ν)θρᾱ́πος τὸς ἰ(ν) τᾶι μάχαι ἰκ|μαμένος ἄνευ μισθῶν· κάς παι εὐϝρᾱ́τάσατυ βασιλεὺς κὰς ἀπτόλις Ὀνασί|λῶι κὰς τοῖς κασιγνᾱ́τοις ἀ(ν)τὶ τῶ μισθῶν κὰ ἀ(ν)τὶ τᾶ ὑχᾱ́ρᾱν δοϝέναι ἐξ τῶι |[6] Ϝοίῶι τῶι _____ ϝος κὰς ἐξ τᾶι πτόλιϝι ἀργύρō τα-(λάντōν) α΄ τά(λαντον)· ᾱ̔΄δυϝάνοι νυ ἀ(ν)τὶ τῶ |[7] ἀργύρōν τῶδε τῶ ταλά(ν)τōν βα-σιλεὺς κὰς ἀπτόλις Ὀνα-σίλōι κὰς τοῖς κασι|γνᾱ́τοις ἀπὺ ϝος (...).

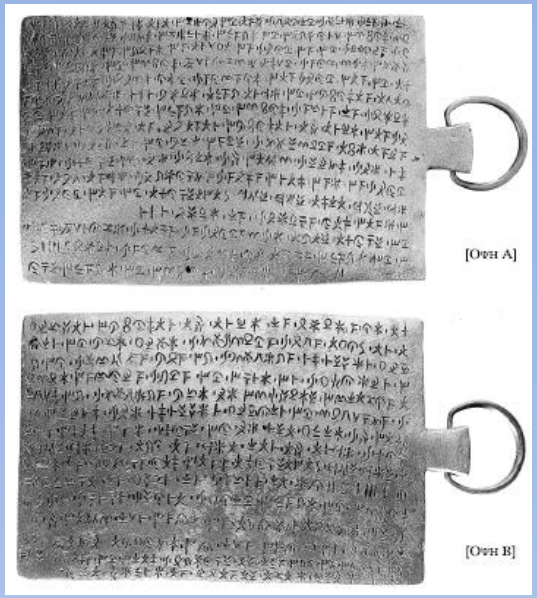

Β40: 12 Ε1 / 38 Τ1

Ἡ ὀνομαστὴ κυπροσυλλαβικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἰδαλίου, πιθανῶς μεταξὺ 478 καὶ 470 π.Χ. (Παρίσι, C*abinet des Métailles*)

***Φιλόκυπρος Ὀνασαγόρου, Στασίκυπρος, Ὀνάσιλος Ὀνασι-κύπρου* : *Ὀνασι-* στὴν Ἀρκαδοκυπριακή / στὴν Ἰων.- Ἀττ- καὶ στὴν Κοινὴ *Ὀνησι-*, ἀπὸ ρῆμα *ὀνίνημι* > *Ὀνησαγόρας, Στησαγόρας* κ.τ.τ. Καὶ σήμερα στὴν Κυπριακὴ διάλεκτο: ὁδὸς Ο Ν Α Σ Α Γ Ο Ρ Ο Υ κ.τ.τ. / φαρμακεῖα καὶ ἰατρεῖα ΟΝΑΣΙΛΟΣ, ἰατρικὸ κέντρο ΟΝΑΣΙΛΕΙΟΝ, κ.τ.τ. – Ἀλλά: *Ὀνήσιλος*, ὁ Σαλαμίνιος ἥρωας ποὺ ἀπαθανατίστηκε ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτο (5.104-115), σὲ Ἰωνική διάλεκτο· ἔτσι, μέχρι σήμερα: *Ὀνήσιλ(λ)ος, ποτὲ Ὀνάσιλος*).**

E5 (ΣΟΛΟΙ [Μόρφου], 5/4 αἰ. π.Χ.)

i-ta-te· e-ko-ne· ke-i-ma-i· ka-e-ta· o-po-te-nu-u-ke-ne-i· vo-i-va-ni-ja-se· mo-sa-se· o-pu-ve-ne· a-za-mo-se· ka-te-tu-i-ne|*i-zo-ta-* [ca. 11] *-ta-se-ko-ti-le-o-* (?[ca. 5]?)

Ἰ(ν) *ενύυ, γένει*
F (...).

Ἐδωδὰ ἐγὼ κεῖμαι ὁ Χαιτᾶς
ὁ γιὸς τοῦ Ποθεινίου, τὸ γένος
Φοιβανιώτης· ἀφοῦ μοῦ βρῆκα νύφη
ἄγαμος κατέβηκα (στὸν Ἅδη).

Τὸ 1974 βρισκόταν στὴ Συλλογὴ Λοϊζίδη στὴ Μόρφου, ἔκτοτε ΑΓΝΟΕΙΤΑΙ Η ΤΥΧΗ ΤΗΣ

Olivier Masson, *Les Inscriptions Chypriotes Syllabiques (Recueil critique et commenté)*, Paris (Éditions E. de Boccard) 1961 (École Française d' Athènes, *Études Chypriotes* 1) / 1983 [*ICS*, αρ.]

A. Ἀπὸ περιοχὲς τῆς πόλεως τῶν Χύτρων

234. *Πρωτοτίμω ἠμὶ τᾶς Παφίας τῶ ἰε|ρῆFος,*
κάς μι κατέθηκε τᾶι | Παφίαι Ἀφροδίται.
235. *Τᾶς [θεῶ] τᾶς Πα[φίας ἠμί·] |*
αὐτάρ με κατέ[θηκε] | Ὀνασίθεμις.
236. *Τᾶς θεῶ τᾶς [Παφίας ἠμί·] |*
α(ὐ)τάρ με [κατέθηκε Ὀνασί]|θεμι[ς . . . .].
245. *[Τᾶς θεῶ] ἠμί τᾶς Πα|φί[ας· αὐ]τάρ με ἔFεξε |*
[. . . . .]θεμις ἰ(ν) τύχαι. **(fort. [Ὀνασί]θεμις)**
250. *τῶ θεῶ τῶ Ὑλάταυ.*
250a. *τῶ Ὑλάτω.*

B. Ἀπὸ τὸν ναό τοῦ Ἀπόλλωνος στὴ Βώνη

251. *Κιλικᾶ(ς) με κατέστασε | ὁ Στασικ|ράτεος.*

Ε7 (ΓΟΛΓΟΙ, τέλη 4ου αἰ. π.Χ.).

ΚΥΠΡΟΣΥΛΛΑΒΙΚΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ: Epigramma sepulcrale distichum literatura Cypria syllabica una linea sinistrorsum incisum, ita legen- dun (vid. Mass. Hans. aliosque): *e-ko· e-mi· a-ri-si-to-ke-re-te-se· ka-me-ne-se-ta-sa-ne· [ka]-si-ke-ne-to-i· me-ma-na-me-no-i· e-u-we-re-ke-si-a-se· ta-sa-pa-i· e-u-po-te· e-we-re-xa.*

Ἐγώ ἐμ' Ἀριστοκρέτης, κά μεν ἔστασαν [κα]σίγνητοι
μεμναμένοι εὐFεργεσίας τάς παι εὖ ποτ' ἔFερξα.

Ἐγώ εἶμ' ὁ Ἀριστοκρέτης,
καὶ μ' ἔστησαν τ' ἀδέλφια μου
στὴ μνήμη ἀνακαλώντας τὰ καλὰ
τὰ ὅποια κάποτ' ἔπραξα.

[*Γ ό λ γ ο ς*: γιὸς τῆς Ἀ φ ρ ο δ ί τ η ς καὶ τοῦ Ἄ δ ω ν η, ὁ μυθικ οἰκιστὴς τῶν *Γ ό λ γ ω ν*, στὴν περιοχὴ τῆς σημερινῆς Ἀθηαίνου.]

E59 (ΠΑΦΟΣ, τέλη 4ου αἰ. [περ. 325-309] π.Χ.)

[δίγραφη ἐπιγραφή: πεζὸ κείμενο σὲ Κυπροσυλλαβικὴ γραφὴ καὶ ἔμμετρο (ἐπίγραμμα) σὲ ἀλφαβητικὴ γραφή]

a [Ὁ *Πάφω βασιλεὺς Νικοκλέϝης*
ὁ βασιλῆ]ος Τιμάρχω ἶνις,
b [*ὁ ἰjερεὺς τᾶς Ϝανάσ(σ)ας – –*
τὸν] ναὸν κὰς τὰ ἐπινάε[ja]
c [– – – – *Ἀρτέμιδι Ἀγροτέ[ραι].*

[*Νικοκλέης Παφίων βασιλεὺς*
υἱὸς Τιμάρχ[ου]
[– – – – *ναὸν ἱ]δρυσάμενος*
[– – – – – – – – – – – – – – – *ἑ]πίναια*
[– – – – – – – – – – – – *π]εριοικοδομήσα[ς]*
5 [– – – – – – – – – – *Ἀρτέμιδι Ἀγ]ροτέραι.*

E4 (ΑΤΤΙΚΗ [Αἴγινα], 5ος αἰ. π.Χ.)

Γλευκίτα τόδε σᾶμα τὸ Κυπρίω τῶ Σαλαμι>ν<ῶ
Διότιμός με ἐπέθηκε.

Τοῦ Γλευκίτα (εἶναι) τοῦτο 'δῶ τὸ μνῆμα
τοῦ Κύπριου τοῦ Σαλαμίνιου·
ὁ Διότιμος μ' ἔστησε ἀπάνω.

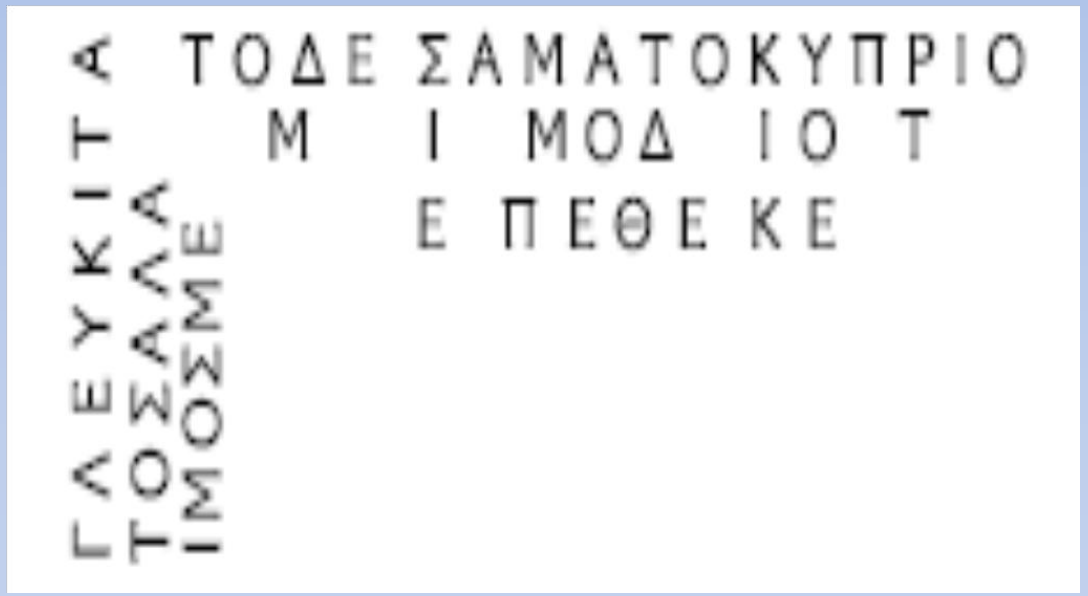

Σαλαμινός = Σαλαμίνιος (πβ. Δελφός, Θεσσαλός, Λυδός κ.λπ.)

σᾶμα / *σῆμα* (*σημαίνω, σημαία* κ.λπ.) – *μνῆμα* / *μνημεῖον* – *τάφος* / *ταφή* (*ἐντάφιος* / *ἐπιτάφιος*) – *τύμβος* – *στήλη*

11 E12 (ΠΑΛΑΙΠΑΦΟΣ, τέλη 4ου αἰ. π.Χ.)

Εὐρύχορος πόλις ἄδε τεᾶι, Νικόκλεες, ὁρμᾶι
ὑψηλὸμ πύργων ἀμφ[έ]θετο στέφανον.
Ἀρχα]ῖος τ[έ]λεσε[ν].

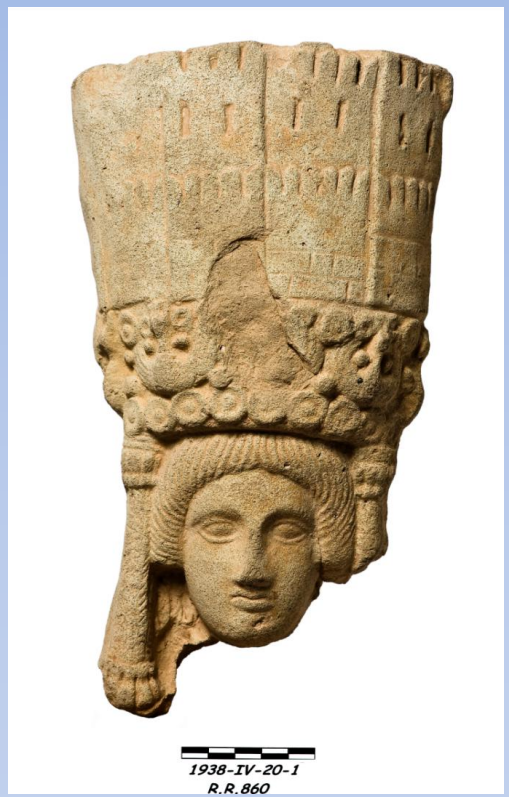

Εὐρύχωρη πόλη ἐτούτη
μὲ τὴ δική σου, Νικοκλῆ,
ὁρμή
ὑψηλὸ ἀπὸ πύργους
ἔβαλε γύρω της στεφάνι.
(Τὸν βωμὸ τοῦτο στὴ θεὰ)
ὁ Ἀρχαῖος ἔστησε.

Ε13 (ΛΕΥΚΩΣΙΑ [Λέδριο τέμενος Ἀφροδίτης], τέλη 4ου αἰ. π.Χ.)

Λεδρίωι ἐν τεμένει Π[αφίαι γέρας ἐκ πολυκλείτων]
Ἀρχαῖος πατέρων ἔστ[ασ' ἀγασσάμενος]
υἱὸν Τιμάρχου Παφίων [βασιλῆα φέριστον,]
Νικοκλέα, Κινύρου θε[ιοτάτου γενεᾶς].

Στὸ Λέδριο τέμενος στὴν Ἀφροδίτη δῶρο
ἀπὸ πολύμνητους
ὁ Ἀρχαῖος πατέρες ἔστησε (θαυμάζοντας)
τὸν γιὸ τοῦ Τίμαρχου τῶν Πάφιων βασιλιᾶ σπουδαῖο,
τὸν Νικοκλέα, τοῦ Κινύρα τοῦ θεϊκότατου γενιά.

E14 (ΠΑΦΟΣ [Ναὸς Ἀφροδίτης], τέλη 4ου αἰ. π.Χ.)

[– υυ – υυ – Π]αφίαι γέρας εἰκόνα τάνδε
[– υυ – υυ – μ]νᾶμα θυαπολίας
[– υυ – υυ –]ων ἱερὸν νόον ἤθεσι τέχνας
[– υυ – Κινύ]ρα κλειζόμενος γενεᾶς.

(Ὁ Νικοκλῆς ἀφιέρωσε) τ' ἄγαλμα τοῦτο δῶρο στὴν Παφία
(τοῦ Τιμάρχου ὁ γιός) τῆς ἱερουργίας του ἐνθύμιο,
(κατὰ προγονικὸ τηρώντας) ἔθιμο τῆς τέχνης
τὸ ἱερὸ τὸ πνεῦμα,
(τοῦ θεϊκότατου) Κινύρα ξακουστὴ κατὰ ποὺ λὲν γενιά.

11 E15 (ΑΜΑΘΟΥΣ, τέλη 4ου αἰ. [περ. 315-310] π.Χ.), ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΗ. ΠΡΟΗΓΕΙΤΑΙ ΠΕΖΗ ΚΥΠΡΟΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ (δυσανάγνωστη): *ta*|-*i*-*te*-*o*-|*i*, *τᾶ*|*ι θε*|*ῶ̃ι* (« à là déesse… »).

Θ̣ησαυρὸν Κυπρίαι κ̣αὶ̣ [Ὀρε]σ̣θέ̣ως εἰ̣[κόνα] μορ[φ]η̃[ς]
υἱοῦ τήνδε ἀνέθηκε Ἀνδρ̣οκλῆ̣ς βασιλεύ̣ς.

Θησαυρὸ στὴν Κυπρία καὶ τοῦ Ὀρεσθέα
εἰκόνα τῆς μορφῆς
τοῦ γιοῦ του ἐτούτη πρόσφερε
ὁ Ἀνδροκλῆς ὁ βασιλιάς.

11 Ε22 (Κίτιον, 4/3 αἰ. π.Χ.: ἐποχὴ Πτολεμαίου Α΄ Λάγου)

Κρήτα μὲν πατρίς μου, ὁδοιπόρε· τίκτε δὲ μάτηρ
Νικώ, Σωσιάναξ δ΄ ἦ[ε]ν ἐμὸς γενέτας
Πραξαγόρας δ΄ ὄνομ΄ ἔσχον ἐπικλεές·
ὃν πρὶν ἐπ΄ ἀνδρῶν
θήκατο Λαγείδας κοίρανος ἀγεμόνα.

Ἡ Κρήτη εἶν' ἡ πατρίδα μου, ὁδοιπόρε·
ἡ μάνα ποὺ μὲ γέννησε
ἡ Νικώ, κι ὁ Σωσιάναξ ἦταν ὁ δικός μου ὁ πατέρας.
Πραξαγόρας τὸ ὄνομα ποὺ πῆρα τὸ λαμπρό·
ἐμένα πρὶν πολεμιστῶν
διόρισε ὁ Λαγείδης βασιλέας ἀρχηγό.

ΑΚυΓ 12 Ε3 (Λάρνακας Λαπήθου, 3ος αἰ. π.Χ.)

Νουμήνιος Νουμηνίου. | Ἐπειδὴ Νουμήνιος Νουμηνίου,| εὐεργέτης ὢν τῆς πόλεως -
ειαν ποιούμενος τοῦ τε | ἀρχιερέως καὶ τῶν ἱερέων καὶ λόγωι καὶ ἔργωι, | ἔδοξεν Πραξιδήμωι τῶι ἀρχιερεῖ καὶ τοῖς ἱερεῦσι | τοῦ Ποσε[ι]δῶνος τοῦ Ναρνακίου δοῦναι | Νουμηνίωι καὶ ἐγγόνοις ὧν ἂν θύωσιν | ἀτέλε[ι]αν τῶν γερῶν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. | [Τ]ύχηι τῆι ἀγα[θ]ῆι.

Νουμήνιος Νουμηνίου. Ἐπειδὴ ὁ Νουμήνιος Νουμηνίου, εὐεργέτης ὄντας τῆς πόλεως, συνεχῶς ἔδειχνε κάθε φροντίδα καὶ γιὰ τὸν ἀρχιερέα καὶ γιὰ τοὺς ἱερεῖς καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα, φάνηκε καλὸ στὸν Πραξίδημο τὸν ἀρχιερέα καὶ στοὺς ἱερεῖς τοῦ Ποσειδώνα τοῦ Ναρνάκιου νὰ δώσουν στὸν Νουμήνιο καὶ τοὺς ἀπογόνους του σ' ὅ,τι θυσιάζουν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ δῶ-ρα στοὺς ἱερεῖς σ' ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ χρόνια. Μὲ τὸ καλό!

ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β / ΚΥΠΡΟΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

(Ἐπίγραμμα [Ε6] ἀπὸ τοὺς *Γόλγους*,
τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου)

Η στήλη

ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β / ΚΥΠΡΟΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΓΡΑΦΗ
(Ἐπίγραμμα [Ε6] ἀπὸ τοὺς *Γόλγους*,
τῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου)

Χαίρετε.

Γράσθι, [Fά]ναξ, κἀ(π) πῶθι· Fέπο(μ) μέγα μή ποτε Feίσης.
θεοῖς πόρο ἀθανάτοις ἐρεραμένα ΠΑ(Ν)ΤΑΚΟΡΑΣΤΩΣ
(*πάντ᾽ ἀκοράστως*, καὶ *πάντα κοραστῶς*).
οὐγάρ τι ἐπίσταἰς ἀνθρώπωι θεῶι, ἀλ(λ) ᾽ἔτυχ᾽ ἀχὴρ
θεῶι κυμερῆναι πάντα, τὰ ἀνθρώποι φρονέωἰ.
Χαίρετε.

Χαίρετε.
Φάε, ἄρχοντα, καὶ πιές· λόγο μεγάλο ποτὲ μὴν ξεστομί-
σεις. [μεάλον βοῦκκον βάλε τζιαὶ μεάλον λόον μὲν πεῖς] |
Στοὺς θεοὺς ἀνήκει τοὺς ἀθάνατους ὅσα ἀκόρεστα
ποθοῦν νὰ τά᾽ χουν. | Γιατὶ ἰσχὺς καμμιὰ ἀνθρώπου σὲ
θεὸ δὲν εἶναι, μὰ ἔτυχε χέρι | θεοῦ νὰ κυβερνᾶ τὰ πάντα,
ὅσα στ᾽ ἀνθρώπου εἶναι τὸν νοῦ.
Χαίρετε.

Ε24. Ἐπιτύμβιο ἐπίγραμμα γιὰ τὸν Ὁμηροδιδάσκαλο Κιλικᾶ (Λάρνακα [*Κίτιον*], 3ου πιθανῶς αἰ. π.Χ.).

11 E24

Μὴ σπεύσης, ὦ ξεῖνε, παρελθέμεν, ἀλλά με βαιὸν
στῆθι μάθης Κιλικᾶν ἔξοχον ἡιθέων.
ὅς ποθ' Ὁμηρείαισι μετέπρεπον ἐν σελίδεσσιν
δεικνὺς ἡρώων ἠνορέην προτέρων.
εἰ δὲ πάτρην ζητεῖς, Κίτιον μάθε. *πεντάκι δ' ὀκτὼ*
Μοῖρά μ' ἐτῶν ζωῆς νόσφισεν ἠδ' ἑτάρω<ν>.

Μὴ σπεύσεις, ξένε μου, νὰ προσπεράσεις, μὰ λίγο
στάσου νὰ γνωρίσεις τὸν Κιλικᾶ
τὸν ἔξοχο στοὺς νεαρούς.
Κάποτ' ἐγὼ διέπρεπα μέσ' στὶς Ὁμηρικὲς σελίδες
δείχνοντας τῶν ἡρώων τὴν παλληκαριὰ
τῶν προτινῶν.
Κι ἂν τὴν πατρίδα μου ζητᾶς, τὸ Κίτιο μάθε. Σαράντα
ἡ Μοίρα ἐμὲ χρονῶν ἀπ' τὴ ζωὴ μὲ χώρισε
κι ἀπ' τοὺς συντρόφους.

A31: E26 (ΣΑΛΑΜΙΣ [Ἅγιος Σέργιος], 2ος αἰ. π.Χ.

Τύμβε, τίνος τόδε σῆμα; τεὸν ὑπὸ λισσάδα κε[ῖται]
τίς, φράσον, οἰκτροτάταν μοῖραν ἐνεγκάμενο[ς];
Δημώναξ, Σαλαμὶς ὃν ἐθρέψατο παῖδα φέριστον
ἐμπορίαις, πικρὸν δ' εἰς Ἀχέροντ' ἔμολεν
πόντον ἐπιπλώσας ἁλιμυρέα καὶ πολυκλαύτωι
ματέρι καὶ γενέτᾳ στυγνὰ λιπὼν δάκρυα·
οὐχ ἧψαν φῶς γὰρ τὸ γαμήλιον οὐδ' ὑμέναιον
ἔκλαγον, ἀλλὰ γόους ὀκτακαιεικοσέτους.
οὐ κακός ἐστ' Ἀΐδας· πάριθι, ξένε, «χαῖρε» προσείπας,
κοινὸς ἐπεὶ θνατοῖς ὁ πλόος εἰς φθιμένους.

Ε33. Ἐπιτύμβιο ἐπίγραμμα *Σωσιπάτρας Γάμου*
(*Χύτροι* [Ἀφάνεια], περὶ τὰ τέλη τοῦ 2ου αἰ. π.Χ.)

[Ὡς] δ᾽ ἁπαλὸν ῥειπαῖς ἀνεμώδεσιν ἔρνος ἐλαίας
Σωσ[ιπάτρα] ἐκ πατρικῶν ἐξεκόπην θαλάμων.
οὔνομά σοι κενεὸν παρῆν Γάμο[ς]· ἦν γὰρ ἔθρεψες
φροντίσιν ἀδίσταις, νῦν γενόμαν ἄγαμος (…).

Ε27 (ΣΑΛΑΜΙΣ, πιθ. 180-145 [ἴσως 2/1 αἰ.] π.Χ.

Τὸ πρὶν ὁ σὺμ Μούσαις στέρξας βίον ἦλθε πρὸ μοίρας
ἀσκέπτους νεκύων εἰς θαλάμους Φιλέας,
τρισσὸν ἐπ' εἰκοστῶι πλήσας ἔτος· οἱ δὲ ὀλέσαντες
ἐλπίδα τὰν μούναν γηραλέοι γενέται
μύρονται τὸν ἄνυμφον ἀεὶ γόνον. ἀλλὰ τὸν ἁγνόν,
Φερσεφόνη, στείλαις χῶρον ἐς εὐσεβέων.

Αὐτὸς πού 'στερξε πρὶν ζωὴ μὲ Μοῦσες
πρὶν ἀπ' τὴ μοίρα του ἦρθε
στοὺς σκοτεινοὺς τῶν πεθαμένων τοὺς θαλάμους
ὁ Φιλέας,
τριῶν καὶ εἴκοσι χρονῶν· κι αὐτοὶ ποὺ ἀπώλεσαν
τὴ μόνη τους ἐλπίδα οἱ γηραλέοι γονιοὶ
μυρολογοῦν τὸν ἄνυμφο γιὰ πάντα γιό τους. Μὰ τὸν ἁγνὸ
νὰ στείλεις, Περσεφόνη, σὲ χῶρον εὐσεβῶν.

ΑΝΤΙΣΘΕΝΗΣ Ο ΠΑΦΙΟΣ

Ε1 (ΔΗΛΟΣ, περὶ τὸ 100 π.Χ.)

Ἀλκινόου μελάθροισι προσ̣[είκ]ελα δώματα ναίων,
Σίμαλε, τᾶς ἀφελοῦς δ[εῖγμα] φιλοξενίας,
ἁπλόε καὶ ἐμ μύθοισι καὶ [ἐμ βιότω]ι περικαλλεῖ,
προσφιλὲς Αἰγύπτου κ[οιρανί]δ̣αις ἔρυμα
καὶ Ῥώμας ὑπάτοισι καὶ Ἀ[τ]θίδι Κ[έ]κροπος αἴηι
καὶ Δάλου ναέταις πλε[ῖσ]τα σεβ[ι]ζόμενε,
εἴθε χρόνοις κείνοις [σε λοχ]εύσα[το πα]τρὶς ἐραννά,
Τρώων καὶ Δαναῶν ἀνί̣κ̣[α] μέ̣[λπε μ]άχα̣ς
Μαιονίδας, τὰν σὰν ἴν' ἐ[ϋφρο]σ[ύναν ἐσί]δ̣ηι σοι
χρύσεον ἐμ βύβλοις γ[ράμμ' ἀνεγειράμ]ενος·
οὐκ ἂν ὁ Φαιάκων γὰ[ρ ἄναξ τόσον ἤρατο κῦ]δος
ὡς σύ, δόμον ξέν[ιον πᾶσι παρασχόμενος].

Ἀντισθέν[ους Παφίου]

E2 (ΔΗΛΟΣ, περὶ τὸ 100 π.Χ.)

Τ̣ὸν Φοίβ̣ωι νάρ̣δ̣ων χρύσεα ῥ̣υ̣τ̣ὰ δισ̣σ̣ὰ̣ φ̣α̣ε̣ι̣ν̣ὰ̣
θέντα, τὸν αἰγιόχωι *Ζα̣ν̣ὶ π̣ολυ̣σ̣τ̣ό̣μ̣ι̣ο̣ν,*
τὸν *Λατοῦς κούραι τοξαλκ̣έ̣**ται** ἀ̣ξ̣ε̣ί̣ν̣ο̣ι̣**[ο]***
*Σκύλλας δίκρουνον σκεῦος ὀ̣π̣α̣σ̣σ̣ά̣μ̣ε̣**[νον]**,*
τὸν Ῥώμας ναέταις *Κέκροπ̣ό̣ς̣ θ̣' **[ὁμ]**ο̣ῦ̣ ἐ̣κ̣γ̣ε̣**[νέταισιν]***
*δισσὰς τοῖς δισσοῖς π̣α̣σ̣τ̣ά̣δας ἀρ̣ά̣**[μενον]**·*
*τόνδε λαχόντα τοκῆϊ Φιλόστρατον οὔ̣νομ̣**[α ταὐτὸ]***
θέντο Παλαιστίνας ἀστὸν ἀριπρε[πέα]
Ἰταλὸν ἂν τέμενος τέκνωι [Φ]ιλαδ[έλφωι ἁμαρτῆι]
τᾶς ὑπάτας ναέται πίονος ἄ[γχ' ἀδύτου]
Δᾶλον ἀν' ἱμερτὰν *Φοίβωι γέ̣**[ρ]α[ς, οὕνεκα νείκους]***
*κραίνων εὐδικίας πρᾶτον ἔ̣**[παυσε πόλιν]**.*
Ἀντισθένους Παφίου με[λοποιοῦ]

43 T1: B42. Α Ρ Τ Ε Μ Ι Δ Ω Ρ Ο Σ

(Τιμητικὴ ἐπιγραφὴ ΚΙΤΙΟΥ, τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ.)

Ἡ πόλις [ἡ Κιτιέων] | Ἀρτεμίδω[ρον Ἀρίστωνος ?] | τοῦ Ἀρτεμ[ιδώρου τὸν] | ἰατρὸν τει[μῆς χάριν].

Ι-Ι Π Ο Λ Ι Σ
Α Ρ Τ Ε Μ Ι Δ ς
Τ Ο Υ Α Ρ Τ Ε Λ
Ι Α Τ Ρ Ο Ν Τ Ε Ι

‘Η πόλις [Κιτιέων]
’Αρτεμίδ[ωρον]
τοῦ ’Αρτε[μιδώρου]
ἰατρὸν τει[μῆς ἕνεκεν].

[Εικ. 92] ΑΠΟΓΡΑΦΟ
ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟ PERDRIZET
(*BCH* 20 [1896] 341 ἀρ. 7)

Κίτιον, τέλη 1ου αἰ. μ.Χ.:
(*ΑΚυΓ*1β′ σελ. 144 μὲ σημ. 109)

Ἡ πόλις (sc. *Κιτιέων*)
Σώδαμον Σωδάμ[*ου*]
τ[*ὸν*] *φιλόπατριν τὸν γυμν*[*α*]-
[*σι*]*αρχήσαντα καὶ ἀγορ*[*ανο*]-
μήσαντα καὶ τὸ θέατρ[*ον*]
κατασκευάσαντα ἐκ θ[*ε*]-
[*μελίων καὶ τὰ ἐν αὐτ*[*ῶι*]
[*ἰδί*]*οις ἀναλώμ*[*ασι*].

11 E37: A38 (ΚΙΤΙΟΝ, 2/3 αἰ. μ.Χ.)

Ἐπίγραμμα ἐπιτύμβιο, χαραγμένο σὲ στήλη ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο, μὲ 3 λυρικοὺς στίχους σὲ μέτρο ἀναπαιστικό (καὶ στὸ τέλος ἕνα πεζὸ κείμενο, ποὺ ἀποτελεῖ ἀπαγόρευση γιὰ ἀπόθεση ἄλλου νεκροῦ στὸν τάφο). Ἐμφανίζεται νὰ μιλᾶ ὁ ἴδιος ὁ νεκρός, ὅπως καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα κυπριακὰ ἐπιγράμματα, ἀλλὰ ἐδῶ γίνεται ἀναφορὰ σὲ μελλοντικὸ θάνατο. Ἴσως ὁ ἄγνωστος ποιητὴς ἔγραψε τὸ ἐπίγραμμα αὐτὸ πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του. [Πβ. Ν. Καζαντζάκη.]

Ἐν ἀρώμασι καὶ στεφάνοι<ς> ῥοδίνοις
καὶ σινδόνι λεπτοφυῆ τρυφερᾶ,
οὕτω θέτε μ[ε], ἂν ἀποθά[νω]. (...)

Β47 [ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ: Ἡ παράσταση τοῦ ἐξωφύλλου] = 12 Ε9 (ΕΓΚΩΜΗ, 2/3 αἰ. μ.Χ.)

Κύριε Ἥλιε, |
ὡς δικαίως ἀνατέλ|λις,
μὴ λάθοιτό σε |
ὁ ἐπίβουλος γενά|μενος
τῆς ψυχῆς | Καλλιόπης,
ἀλλὰ ἐπί|πεμψον αὐτῷ
τὰς στε|ναχὰς
τῶν βιαθανά|των.
Καλλιόπη χρησ|τή, |
<ἦ> ἐθάνη L κη′.

(...) Ἡ Καλλιόπη ἡ χρηστή,
ποὺ πέθανε ἐτῶν 28.

A41: E48 (ΝΕΑ ΠΑΦΟΣ, 2/3 αἰ. μ.Χ.)

[Κρί]σπιον εἰκοσέτη, χρυσέω[ι κ]οσ[μούμενον ἤθει],
μ[ου]νογενῆ, τοκέων βάκτρον ἓν ἀμφοτέρων,
ὤλεσε συνθραύσας δαίμων βαρύς· οἱ δὲ φέρονται
ἀσκείπωνι γονῆι γῆρας ἐρειδόμενοι,
Τερτία ἠδ' ὁ τάλας Διονύσιος, οὓς ἀτέκμαρτος
δεῖγμα Τύχη θνητοῖς θῆκεν ἀνωμαλιῶν.
ἦ ῥα θεοῖς οὐκ ἔστι βροτῶν λόγος, ἀλλ' ἅτε θῆρες
αὐτομάτωι ζωῆι κυρόμεθ' ἢ θανάτωι.

Τὸν Κρίσπιο εἴκοσι χρονῶν, χρυσὸ ποὺ τὸν κοσμοῦσε ἦθος,
μονογενῆ, τῶν γεννητόρων στήριγμα μοναδικὸ τῶν δυό,
ἀφάνισε συντρίβοντας δαίμων βαρύς· κι ἐτοῦτοι σέρνονται
σὲ ἀστήρικτη γενιὰ στηρίζοντας τὸ γῆρας,
ἡ Τερτία κι ὁ ταλαίπωρος Διονύσης, ποὺ ἁπρόσμενη
γιὰ τοὺς θνητοὺς δεῖγμ' ἀνωμαλιῶν ἔκαμ' ἡ Τύχη.
Ἀλήθεια, στοὺς θεοὺς δὲν εἶναι τῶν ἀνθρώπων λόγος,
μὰ σὰν θεριὰ σ' αὐτόματη ζωὴ συρόμαστε ἢ θάνατο.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ΑΡΙΣΤΩΝ

Ἀρτέ|μιδι | Παραλί|α εὐξά|μενος | Αὐρήλιος | Ἀρίστων |ἰατρὸς ἄρ|ξας ὑπὲρ | θυγατρὸς | Αὐρ. Ὀνησι|μιανῆς τῆ|ς καὶ Ὀλυμ|πιανῆς.

(Ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὸ *Κίτιον*, 2 / 3 αἰ. μ.Χ. *Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Παρισίων, Collection Froehner*)

E49 (ΠΑΦΟΣ [Γεροσκήπου],
τέλη 3ου αἰ. μ.Χ.)
ΜΗΤΑCCΟΥ = *μετὰ σοῦ*, «μητά σου»

A42: E49 (ΠΑΦΟΣ [Γεροσκήπου], τέλη 3ου αἰ. μ.Χ.)

Ὦ τέκνον, ὃς πᾶσίν τε βροτοῖ<ς> πᾶ{ι}σίν τε θεοῖσιν
ζηλωτὸς ἐγένου καὶ ἐπίφθονος <ὃ>ν λάχε δαίμων·*
νῦν δέ σε ὁσσπείρας καὶ ἥ <σε> τεκοῦσά τε μήτηρ
πενθοῦσιν, τὴν σὴν μολπὴν ζητοῦντες ἐν οἴκωι
καὶ τὴν σὴν ἡράτην, ἣν Ἀίδας κατέχει,
καὶ τοὺς ὑμήλικας, οἳ μετὰ σοῦ ἐγένοντο, εἰσορῶντες
κλαίουσιν μνήμηι· σὰ δὲ ὁσσταῖα καλύπτει.

* fort. *ἦλαχε.*

ΜΗΤΑCCΟΥ: *μετὰ σοῦ* (= *μετὰ σοῦ*)
ἢ *μητά σου*, σημερινὸ «μιτά σου»
(μὲ ἰωτακισμό, ἀντὶ τοῦ ἀρχικοῦ «μητά σου»).

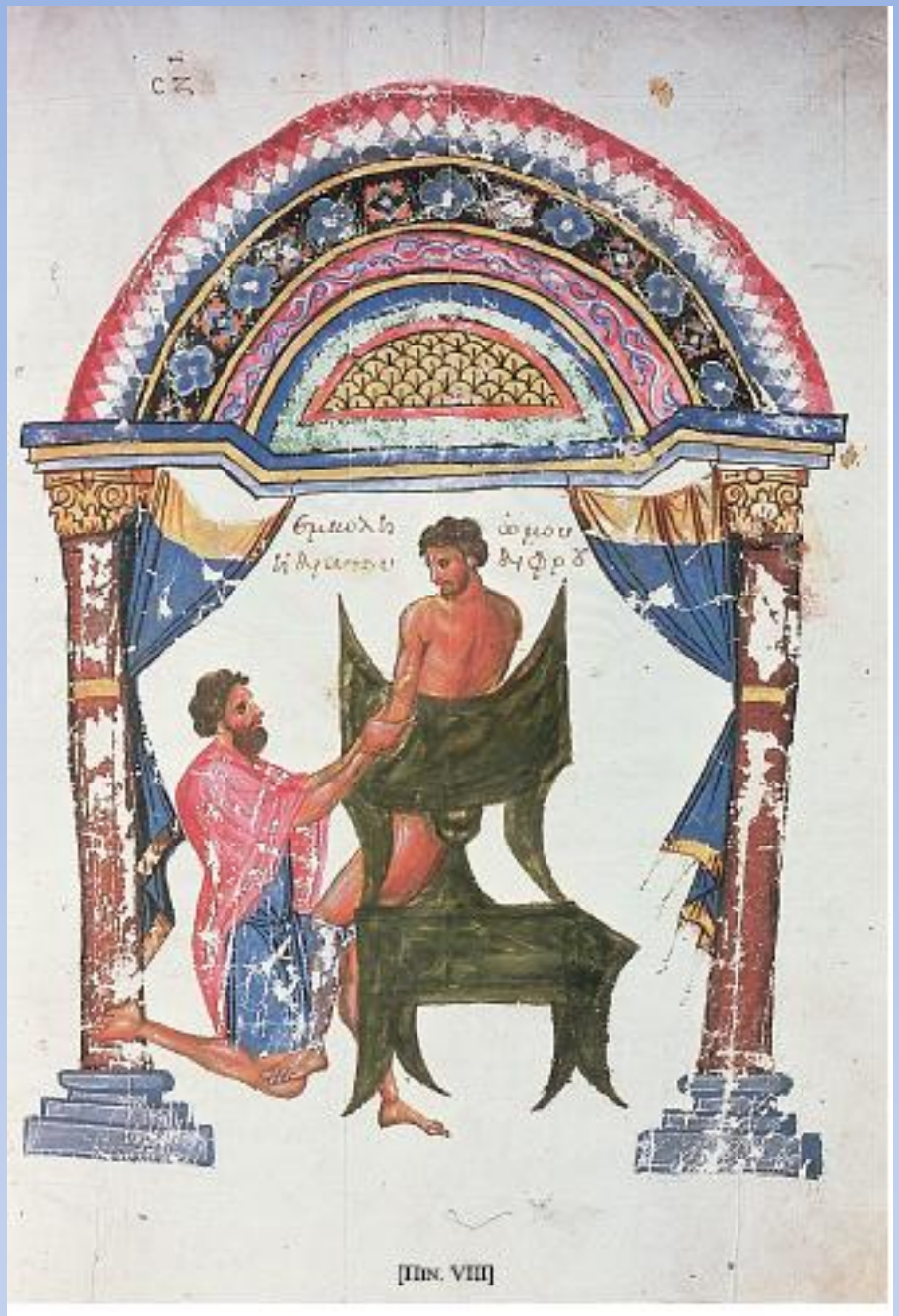

ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΚΙΤΙΕΩΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΣ <ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ>

Π1.10

ΠΙΝ. VIII [ΕΙΚ. 17]:
Ἔμβολὴ ὤμου ἢ διὰ τοῦ δίφρου
(: μὲ τὴ χρήση δίφρου, μεγάλου Θεσσαλικοῦ καθίσματος)

Π2.2.24

ἃ δὴ οὕτως διὰ τῶν ἐξῆς καταγγίζειν παρακελεύεται (IV 130.15 Li.)· *ἐς εὐθὺ κατατείνοντα τὰ ἐξέχοντα ἀπωθεῖν ὀπίσω καὶ εἰς τὸ πλάγιον. ἡ γὰρ εἰς εὐθὺ τάσις ἀπο<κατά>στασιν τῶν ἄρθρων ποιεῖ, ὥστε ῥᾳδίως εἰς τὴν κατὰ φύσιν χώραν τὸ ἄρθρον παραγενέσθαι.*

24 *καταγγίζειν* L; it. Di. (adnotans: "idem quod *καταρτίζειν*"); dubit. iteravimus: *καταρτίζειν* Fickel Sch. KK.

Π1.9.11

ὀθονίῳ δὲ ἢ ταινίῃ μαλακῇ ἁπλῇ κατακεκολλή-σθω ἀκρόθεν τοῦ ξύλου, ὅπως προσηνέστερον ᾖ.

11 *τοῦ ξύλου* **prop. Blomquist; dubit. iteravimus;** *τω ξυλω* **L (fort. recte;** *τῷ ξύλῳ* **in Cypr. Dialecto =** *τοῦ ξύλου***):** *τὸ ξύλον* **sec. Hipp. (***ἄκρον τὸ ξύλον***) M, edd.**

Π1.11.12 = Β18.20

(…) ὅπως ἂν ἡ αὐτοῦ ὑπεροχὴ μὴ πρὸς τὰς πλευρὰς ἀλλὰ πρὸς τὸν ὦμον ἐντὸς ἐπιστρέφηται (…).

12 *αὐτοῦ* M p.c., Di. KK.: *αυτω* L (fort. recte; *αὐτῶ* in Cypr. Dialecto = *αὐτοῦ*)

Π1.11.12 = B18.20

(…) ὅπως ἂν ἡ αὐτοῦ ὑπεροχὴ μὴ πρὸς τὰς πλευρὰς ἀλλὰ πρὸς τὸν ὦμον ἐντὸς ἐπιστρέ-φηται (…).

12 *αὐτοῦ* M p.c., Di. KK.: *αυτω* L (fort. recte; *αὐτῶ* in Cypr. Dialecto = *αὐτοῦ*)

Π1.2.29

τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τοῦτον καὶ ὁ ἰατρὸς ἂν ἐμβάλλοι, εἰ αὐτὸς μὲν ὑπὸ τὴν μασχάλην ἐσωτέρω τοῦ ἄρθρου ὑποβάλλοι τοὺς δακτύλους, (...) *τοῖς δὲ γούνασι παρὰ τὸν ἀγκῶνα τὸν βραχίονα ἐμβάλλων ἀντωθέοι πρὸς τὰς πλευράς* (...).

29 *γούνασι* **Hipp., Di. (pro "***δὲ τῷ ἄνω***") et Sch.; dubit. iteravimus (fort.** *γώνασι***, pro** *γούνασι***); *γόνασι* prop. Alpers et Blomq.:** *τω ανω* **L**

* *γώνασι* (ἀντὶ *γούνασι*) > *τω ανω* **L**

Π1.10.20

τὰ δὲ ἑξῆς οὕτως ὑπογέγραφεν (IV 92.10 Li.)· *πάνυ μὴν ἱκανῶς ἔχει* (...).

20 *πάνυ* sec. Hipp. et M scr. edd.; dubit. iteravimus: *πανου* L (*πᾶν ου* leg. Sch.,et Kw.); num *πάνου* pro*πάνυ*? (cf. *Κοῦπρις* [pro *Κύπρις*], al. sim.).

Μπορεῖ νὰ παραβάλει κανεὶς τοὺς νεώτερους κυπριακοὺς διαλεκτικοὺς τύπους:
► *τὴν κύνα* > τὴν κούνα > ὀνομαστικὴ ἡ κούνα (καὶ ἀρσ. ὁ κοῦνος, καὶ ὁ κουνόσκυλλος
► *μύτη* > μούττη
► *πίτυς* > πιτούιν [ὑποκορ.: μικρὸ πεῦκο], κ.τ.τ.).

ΚΟΡΔΥΛΗ

(Κύπρος, 11ος αἰ. π.Χ.)

B17: 30/*33. F3

κορδύλη *ἰδίως λέγεται τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπερεξέχον οἴδημα (...). Κρέων δὲ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Κυπριακῶν κορδύλην φησὶ καλεῖσθαι τὸ πρὸς κεφαλῇ προσείλημα* [: σκουφί], *ὃ δὴ παρὰ Ἀθηναίοις καλεῖται κρώβυλον, παρὰ δὲ Πέρσαις κιδάριον (...).*

Κορδύλη **(: kordula) νεώτ. Κυπρ. κουρτούλ(λ)α καὶ κουρτούλ(λ)ιν**

Κλέαρχος F3 / B80 (Ἀθήναιος 9.48, 393ab): οἱ κολιοί

Καὶ περὶ τῶν κολοιῶν δὲ καλουμένων τὰ ὅμοια ἱστορεῖ, ἐν τούτοις· «Καὶ τοῖς κολιοῖς δὲ διὰ τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν, καίπερ τοσοῦτον πανουργίᾳ διαφέρουσιν, ὅμως ὅταν ἐλαίου κρατὴρ τεθῇ πλήρης, οἱ στάντες αὐτῶν ἐπὶ τὸ χεῖλος καὶ καταβλέψαντες ἐπὶ τὸν ἐμφαινόμενον, καταράττουσι. διόπερ ἐλαιοβρόχων γενομένων, ἡ τῶν πτερῶν αὐτῶν συγκόλλησις αἰτία γίνεται τῆς ἁλώσεως.»

Καὶ γιὰ τὶς λεγόμενες κάργιες [: τοὺς «κολλιούς»] παρόμοια διηγεῖται μὲ τὴν ἀκόλουθη διατύπωση: «Καὶ μὲ τὶς κάργιες, ἐπειδὴ ἔχουν ἔμφυτη ἔλξη γιὰ τὸ εἶδος τους, παρότι ὑπερέχουν κατὰ πολὺ στὴν πανουργία, ὅμως, ὅταν τοποθετηθεῖ μπροστά τους μία κούπα γεμάτη λάδι, ὅσες ἀπ' αὐτὲς σταθοῦν στὸ χεῖλος καὶ κοιτάξουν κάτω, ὁρμοῦν πρὸς τὸ εἴδωλο. Ἔτσι λοιπόν, λαδωμένες ὅπως εἶναι, μποροῦν νὰ πιαστοῦν, ἀφοῦ τὰ φτερά τους ἔχουν κολλήσει ἀπὸ τὸ λάδι».

Σημαντική είναι η παρουσία στοιχείων της Αρκαδοκυπριακής στον Όμηρο, με συχνούς τους Κυπριακούς τύπους (*εἶαρ - ἔαρ* [και *ἦαρ, ἴαρ*] = *αἷμα, θρόνα = τὰ ἀνθινὰ ἱμάτια - τὰ ἐκ χρωμάτων ποικίλματα, κασίγνητος = ἀδελφός, κέραμος = δεσμωτήριον, μόρον = ὀξύ* [πβ. *ἰόμωροι, ὑλακόμωροι*], *πάσσειν = ποικίλλειν, πρύλις = πυρρίχη* [χορός ενόπλων, πβ. *πρυλέες* = ένοπλοι], *χάριτες* [: *Μακεδόνες καὶ Κύπριοι λέγουσι τὰς συνεστραμμένας καὶ οὔλας μυρσίνας, ἅς φαμεν στεφανίτιδας*, κατά τον αρχαίο σχολιαστή], *πτόλις = πόλις, πτόλεμος = πόλεμος, φιτρῶν καὶ λάων = κορμῶν καὶ λίθων* κ.ά.).

ΕΥΚΛΟ(Υ)Σ. ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

2 F3. Schol. Plat. *Hipp. Ma.* 295a

Ἆ περισπασθὲν δηλοῖ εἶθε* (...) *καὶ τὸ ὦ ἄρθρον* (...) *καὶ τὸ πολὺ καὶ μέγα* (...). *εἰ δὲ ψιλωθείη περισπασθέν, τὸ νῦν σημαίνει, ὡς ἐν Εὔκλου τοῦ χρησμο-λόγου ποιήμασιν. βραχέως δὲ καὶ ψιλῶς σημαίνει ἀπόφασιν ἀρνητικήν.

Σχόλ. Πλάτ. *Ἵππ. Μείζ.* 295a

Τὸ *ἆ* μὲ περισπωμένη δηλώνει τὸ *εἶθε* (...) καὶ τὸ ἄρθρο *ὦ* (...) καὶ τὸ πολὺ καὶ μεγάλο. Μὲ ψιλὴ καὶ περισπωμένη σημαίνει τὸ τώρα, ὅπως στὰ ποιήματα τοῦ Εὔκλου τοῦ χρησμολόγου. Βραχὺ καὶ μὲ ψιλὴ σημαίνει ἀπόφανση ἀρνητική.

Πβ. Φώτ. *Λεξ.* σ.λ. *Α* (*α* 1): μὲ τὰ ἴδια περίπου λόγια, παραλειπομένου ὅμως μεταξὺ ἄλλων τοῦ ὀνόματος τοῦ Εὔκλου· βλ. ἐπίσης Cramer *Anecd. Gr. Par.* IV 83: τὰ ἴδια περίπου, μὲ ἄλλη ὅμως σειρά [«ἀβέβαιο ἂν ἀπὸ τὸν Βόηθο (Cohn σελ. 800, Wolf σελ. 85)», παρατηρεῖ ὁ Greene σελ. 176].

2 *F4a. Hesych. s.v. *ἀνύξιον· ἄτρωτον. Εὔκλος.*

Ἡσύχ. σ.λ. *ἀνύξιον*· ἄτρωτο. Εὔκλος.

2 *F4b. Hesych. s.v. *αὐεοῦλλαι· ἄελλαι, παρὰ Ε<ὔ>κλωι.*

Ἡσύχ. σ.λ. *αὐεοῦλλαι*· θύελλες, στὸν Εὔκλο.

2 F5. Hesych. s.v. *γάλας· γῆς, παρὰ Εὔκλωι.*

Ἡσύχ. σ.λ. *γάλας*· *γῆς*, στὸν Εὔκλο.

[**Ἡ προφανῶς ἐσφαλμένη γραφὴ *Εὐκλίτω* (πβ. ἀνωτ. T2 *Εὐμίκλου* καὶ *F4a *Εὐκλείδης*, κατωτ. F9 *εὔκε*, κ.τ.τ.) ὀρθῶς διορθώθηκε ἀπὸ τὸν Salmasius. Ἡ δὲ γραφὴ *γάλας· γῆ* (ὀνομαστική) πρέπει πιθανὸν νὰ γραφεῖ ὡς *γάλας· γῆς* (γενική) καὶ νὰ συνδεθεῖ μὲ τὰ τοῦ Ἡσυχ. *γαλάσιον· ἐνηρόσιον* καὶ *γάνα· χέρσος, γῆ*, ἴσως δὲ καὶ μὲ τὸ *γάνος· παράδεισος* (πβ. *Μ. Ἐτυμ.* σ.λ. [*γάνος*, 223.47]: *ὑπὸ δὲ Κυπρίων παράδεισος*).

2 *F6. Hesych. s.v. *Εἰτισκαί· Πηγαί, παρὰ τῶι Εὔκλωι.*

Ἡσύχ. σ.λ. *Εἰτισκαί· Πηγαί*, στὸν Εὔκλο.

2 F7. Hesych. s.v. *κακόρας· κατακόψας, παρὰ Εὔκλωι.*

[Τὸ *Εὔκλωι* στὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἑπόμενο λῆμμα, ἀντὶ τοῦ ΕΥΗΛΩ (F7) καὶ τοῦ ΕΥΗΛΩΝ (F8) τῆς χειρό-γραφης παράδοσης, ὀφείλεται στὸν Salmasius· ἡ διόρθωση εἶναι εὐεξήγητη παλαιογραφικὰ καὶ εὔλογα γίνεται ἀποδεκτή. Ἀντίθετα, πολλὲς συζητήσεις ἔχουν προκαλέσει οἱ γραφὲς *κακόρας* καὶ *καπατάς*.]

2 F8. Hesych. s.v. *καπατάς· καθορῶν, παρὰ Εὔκλωι.*

2 F9. Hesych. s.v. *Πελάνα· ἡ Σαλαμὶς ἐν τοῖς Εὔκλου χρησμοῖς.*

[Οἱ ἐκδότες συμφωνοῦν στὴ διόρθωση τοῦ ἐδῶ *εὖκε σὲ Εὔκλου* καὶ τοῦ κατωτ. *σκυδάσκια εὔκλος σὲ σκυδά· σκιά. Εὖκλος*. – Σὲ ποιούς χρησμοὺς τοῦ Κύπριου ποιητῆ γινόταν ἀναφορὰ στὸ *Πελάνα* (ἀντὶ τοῦ *Σαλαμίς*), δὲν ἀναφέρεται· εὔλογα ἔρχεται στὸν νοῦ ὁ χρησμὸς γιὰ ἐπίθεση βαρβάρων κατὰ τῆς Ἑλλάδος.]

2 F10. Hesych. s.v. *σκυδά· σκιά. Εὖκλος.*

Εκπληκτική είναι η επιβίωση πανάρχαιων γλωσσικών στοιχείων στη σημερινή Κυπριακή διάλεκτο: προσωδιακή προφορά και προφορά του δίγαμμα· σύστοιχα αντικείμενα (έθελες πολλά! = ζητάς πολλά – θα τό ’θελες πολύ!)· διπλά σύμφωνα (συχνά κατά πλεονασμό), ακόμα και στην αρχή λέξεων: κκότσιν (κότσι, αστράγαλος), ππέφτω (= πέφτω, πίπτω) και ππέσιμον, ππούφφος (= τόσο αδύνατος που με το ππούφφου πέφτει), ττάβλιν, ττακκουρώ (= κροτώ: ττάκκα), Ττοφής (ο Χριστοφής), κ.τ.τ.

προφορά *υ > ου* (μύτη > μούττη, την κύνα [τη σκύλα, στην Κυπριακή προφορά:] > την κούνα, απ' όπου ονομαστικήη κούνα και αρσ. ο κούνος = *ό κύων*, ο σκύλος, το τεμπελόσκυλο [από τη συνηθισμένη στην Κύπρο εικόνα του σκύλου του νωχελικά ξαπλωμένου κάτω τις ζεστές καλοκαιρινές μέρες], και γενικά ο τεμπέλης, έννοια που επικρατεί στο τέλος, ώστε να πλαστεί νέα λέξη –σύνθετη– για το τεμπελόσκυλο [κυριολεκτικά και μεταφορικά]: ο κουνόσιυλλος [πβ. τα Ομηρικά *ἐξ ἐμέθεν*, *εἰνάνυχας νύκτας*, *αἰγίλιπος πέτρης* [όπου *λίψ* = *πέτρα*] κ.τ.τ., πβ. επίσης τα Νεοελληνικά σπιτονυκοκύρης, οικοδεσπότης, κ.ά.)· *ο > ου* (όλοι > ούλλοι).

ε στη θέση μακρού *ε*, που εδώ και χιλιετίες αποδίδεται κανονικά με το *η* (μεν = μην, μεμ πεις = μην πεις)· απαρεμφατικοί τύποι αντί ουσ. (*ἰδεῖν* > το δειν = *τὸ ὁρᾶν* και το βλέμμα, το πείν, το φαγείν κ.τ.τ.)· οξεία στην παραλήγουσα σε ονόματα με κατάληξη *–οι*, λογιζόμενη ως μακρόχρονη, όπως στον Όμηρο κ.α. (ανθρώποι - αθρώποι και αδρώποι, αντί άνθρωποι, δημάρχοι κ.τ.τ.)· αποκοπή προθέσεων (αντινάσσω = ανατινάσσω, ασκοπώ = ανα-σκοπώ, αντρόσιν = ανατρόχιον [Αιολικό χαρακτηριστικό της Ομηρικής γλώσσας: ἂν δ’ Ἀγαμέμνων ἵστατο κ.τ.τ.)· τύποι όπως εγ(ι)ώνη και εσούνη (εγώ / εσύ), χαμαί και δαμαί, πόπαστον (από-παστον = επιδόρπιο, Ομηρ. *πάσασθαι* = να φας), άνου (*ἄνα*, και άνου πάνου: σήκω επάνω), ανηψιός (*ἀνεψιός*, εξάδελφος: όπως στον Όμηρο, όχι παιδί αδελφού, που εδώ λέγεται αδελφότεκνος – αδελφότεκνη), *βουρώ* (< *οὐρίζω*, *οὖριος*, τρέχω), γοιόν (<*οἷον*, όπως), έππαλαι (*ἔκπαλαι*), κωλυώ (<*κωλύω*, κωλυεί με: με εμποδίζει).

μάτιν (*ἱμά-τιον*), λυχναφής (*περὶ λύχνων ἁφάς*, όταν ανάβουν τα λυχνάρια, το βράδυ), παίζω (*παίω*, κτυπώ, πυροβολώ), πιτ(ο)ύδιν (υποκοριστικό του *πίτυς*, μικρό πεύκο), ξιστηκός (<*ἐξεστηκώς* = έκθαμβος, και ξιστητζιή = έκθαμβη), ξορτώννω (<*ἐξορθόω*, κατορθώνω), ορτσιέται (*ὀρχεῖται*, χορεύει), συντυ-χάννω (*συντυγχάνω*, συνομιλώ, ομιλώ), ψυντρός (<*ψυδρός* και *ψυδνός*, μικρός και λεπτός) ή ψηντρός (<*ψεδνός*), μητά σου (<*μετὰ σοῦ*, μαζί σου, που απαντά εντυπωσιακά στο επίγραμμα Ε49 από την Πάφο του 3ου μ. Χ. αι. ως *μητά σσου* ή *μητὰ σσοῦ*, μαζί με τους τύπους *ὁ σσπείρας* και *ὁσστᾶ* [με διπλό αντί απλού σίγμα προ συμφώνου, ακόμα και στην αρχή λέξεων, όπως και σήμερα στην Κυπριακή διάλεκτο], και μαζί με τον πανάρχαιο τύπο *ὑμήλικας*, αντί *ὁμήλικας*), ο μηδότας (ὁ μὴ εἰδώς), κ. ά. πολλά. Αξιοσημείωτη είναι και η κατάληξη *-ασιν* (γ΄ πληθ. οριστ. ενεστ., κατάληξη ρημ. *-μι* «ανώμαλων» από αρχαιοτάτων χρόνων), επανα-λαμβανόμενη στο γνωστό Κυπριακό δημοτικό τραγούδι «Τέσσερα παλληκάρκα».

Λυκόφρων, Ἀλεξάνδρα 586-591

Κηφεὺς καὶ Πράξανδρος
πέμπτοι τέταρτοι γαῖαν ἕξονται θεᾶς |
Γόλγων ἀνάσσης, ὧν ὁ μὲν Λάκων' ὄχλον |
ἄγων Θεράπνης, θάτερος δ' ἀπ' Ὠλένου |
Δύμης τε καὶ Βουραίοισιν ἡγεμὼν στρατοῦ.

Παυσανίας 7.2.1 / 7.25.5 κ.ἑξ.:

Δύμη μὲν πρὸς Ἤλιδος πρώτη,
μετὰ δὲ αὐτὴν Ὤλενος (...) καὶ Τρίτεια (...)
καὶ Ἄγιον καὶ Κερύνεια
καὶ Βοῦραι (καὶ ἡ Βούρα καὶ τὰ Βοῦρα),
ἐπὶ ταύταις δὲ Ἑλίκη
καὶ Ἀἰγαί τε καὶ Ἄγειρα καὶ Πελλήνη. (...)

μετὰ δὲ Ἑλίκην (...)
ἥξεις εἰς πόλισμα Κερύνειαν (...)
ὑπὲρ τὴν λεωφόρον ἐν ὄρει,
καί οἱ τὸ ὄνομα ἡ δυνάστης ἐπιχώριος
ἢ ὁ Κερυνίτης ποταμὸς πεποίηκεν.

Λυκόφρων, *Ἀλεξάνδρα* 447-491

Οἱ πέντε
(κύριοι οἰκισταὶ τῆς Κύπρου)
Σάτραχον βλώξαντες
Ὑλάτου τε γῆν,
Μορφὼ παροικήσουσι (...).

450-478 *Τεῦκρος ὁ Τελαμώνιος*
479-493 *Ἀγαπήνωρ ὁ Ἀρκάς*
494-585 *Ἀκάμας ὁ Θησέως*

586-591 *Κηφεὺς* καὶ *Πράξανδρος*
(...) *ὁ μὲν Λάκων' ὄχλον |*
ἄγων Θεράπνης, θάτερος
δ' ἀπ' Ὠλένου | Δύμης τε
καὶ Βουραίοισιν ἡγεμὼν στρατοῦ

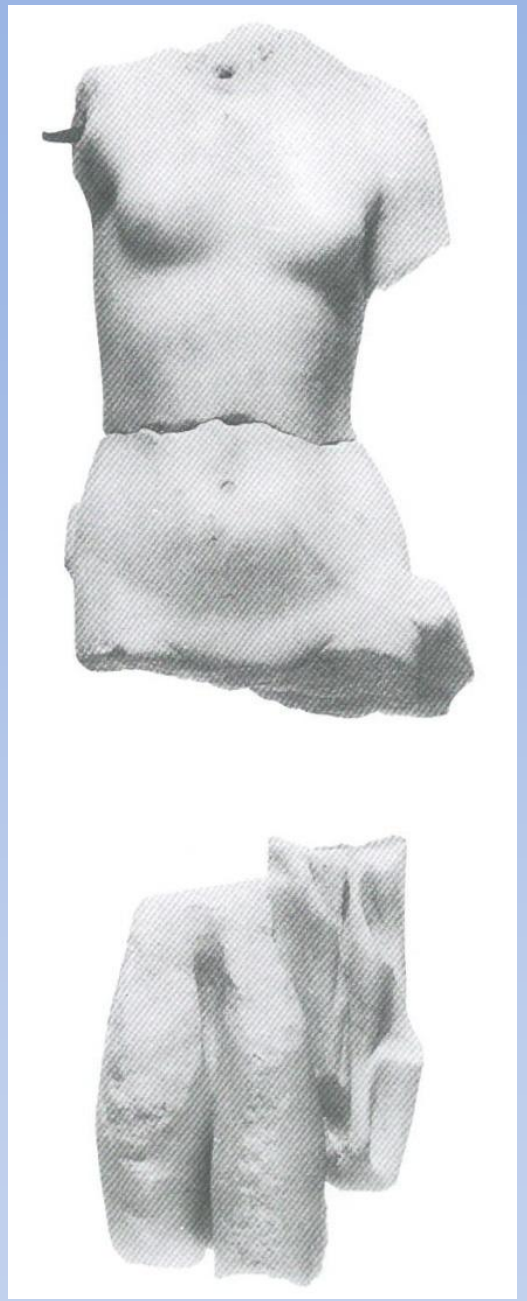

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΜΟΡΦΟΥ

Παυσανίας 7.2.1 / 7.25.5 κ.ἑξ.:

Δύμη μὲν πρὸς Ἤλιδος πρώτη,
μετὰ δὲ αὐτὴν Ὤλενος (...) καὶ Τρίτεια (...)
καὶ Αἴγιον καὶ Κερύνεια
καὶ Βοῦραι (και ἡ Βούρα καὶ τὰ Βοῦρα),
ἐπὶ ταύταις δὲ Ἑλίκη
καὶ Αἰγαί τε καὶ Αἴγειρα καὶ Πελλήνη. (...)

μετὰ δὲ Ἑλίκην (...)
ἥξεις εἰς πόλισμα Κερύνειαν (...)
ὑπὲρ τὴν λεωφόρον ἐν ὄρει,
καί οἱ τὸ ὄνομα ἡ δυνάστης ἐπιχώριος
ἢ ὁ Κερυνίτης ποταμὸς πεποίηκεν.

ΠΑΝΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

Μούττη τοῦ Δκιᾶ (: Κορφὴ τοῦ Δία)
καὶ *Γκρεμμὸς τῆς Ἔρας* (: τῆς Ἥρας)
ΒΑΣΑ καὶ ΓΕΡΟΒΑΣΑ καὶ ΓΕΡΑΣΑ / *Βᾶσσαι, Βῆσσα*

Δύμη / Δῦμες καὶ *Τύμη* [*τὴν Δύμην > τὴν Τύμην, ἡ Τύμη*]
Βοῦραι (καὶ *ἡ Βούρα – τὰ Βοῦρα*) / *Βοῦρα* [*Βοόσουρα*]
Αἰγιαλός, Αἰγιάλεια / Ἀχαΐα
Αἴγιον / Αἰγιαλοῦσα > Γιαλοῦσα καὶ *Γιαλιά*
Κρᾶθις / Κρᾶθος | *Δρέπανον* / -ον [*Δρέπανος* καὶ *Δρεπάνι*]
Ἑλίκη / Ἑλίκη, Ἑλίκες καὶ *Ἑλίκι*
Πελλήνη (Κορινθ.): *Πελ(λ)άνα* (Λακων.)
Πελάνα· ἡ Σαλαμὶς ἐν τοῖς Εὔκλου χρησμοῖς
Τρίτεια / Τρίτος – Τρητός / Τρῆτοι, Τρήτα
Πάτρα / Πατροῦ (καὶ Πατρίκι)
Ἀκράτα / Ἀκράδες (κ.τ.τ.).

Λ ά π η θ ο ς – Λ ά π ι θ ο ς

(καὶ *Λάπαθος – Λάπεθος*)

Λακώνων κτίσμα καὶ Πραξάνδρου (…).

Θυμάται κανείς και τοὺς *Λ α π ί θ α ς*

καὶ τὴ μάχη τους μὲ τοὺς Κενταύρους,

τὸ *Λ α π ί θ α ι ο ν καλούμενον ἀπὸ ἀνδρὸς*

ἐγχωρίου Λαπίθου … ἐν τῷ Ταϋγέτῳ

καὶ τὸ *ὄ ρ ο ς Λ α π ί θ η ς τῆς Λακωνίας*,

καὶ τὸν *Λ ά π ι θ ο ν* ποὺ συνέπλευσε

μὲ τοὺς Ἀργοναῦτες, κ.τ.τ.

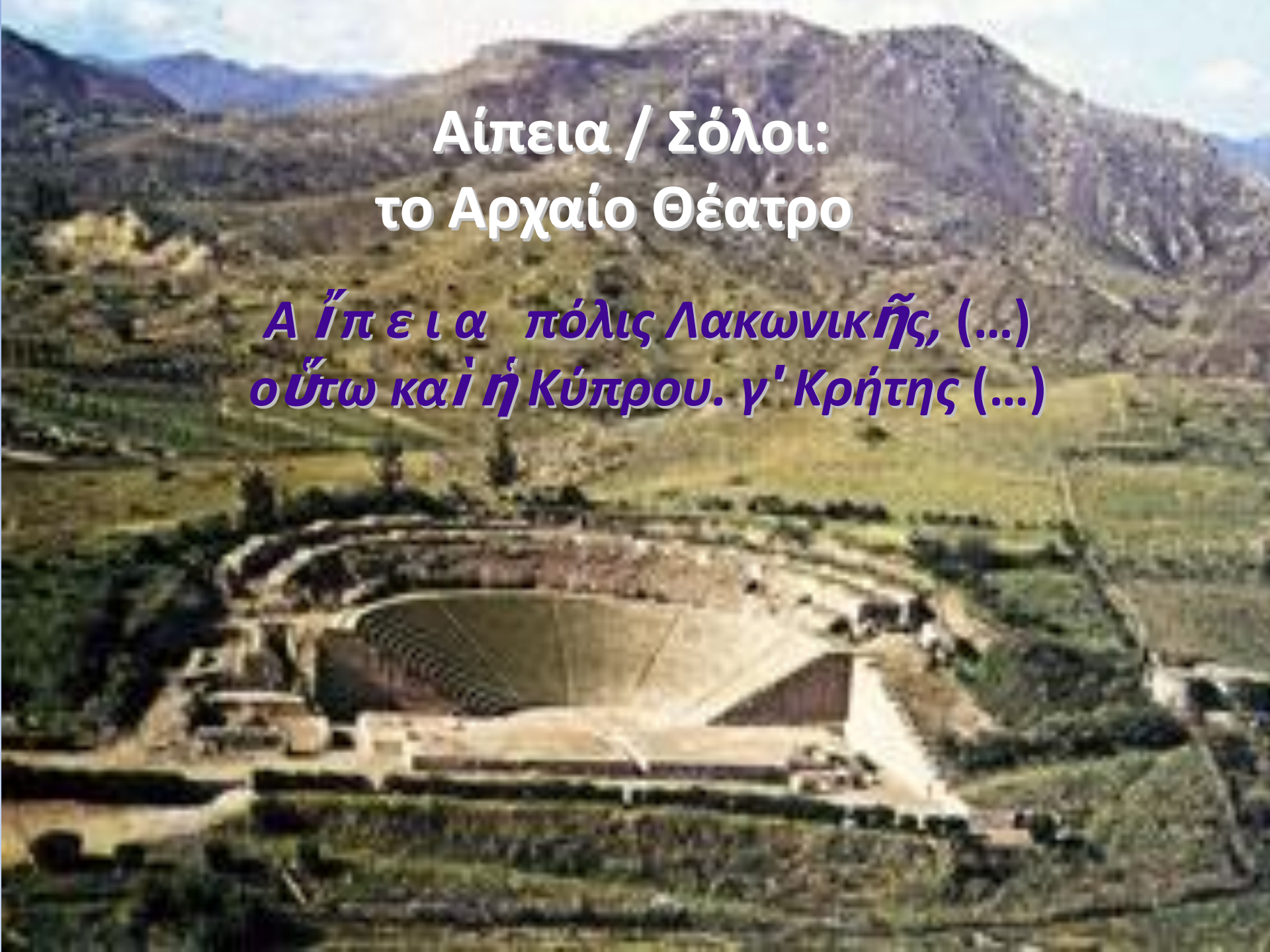

Αίπεια / Σόλοι:
το Αρχαίο Θέατρο

Αἴπεια πόλις Λακωνικῆς, (…)
οὕτω καὶ ἡ Κύπρου. γ' Κρήτης (…)

Στέφανος Βυζάντιος, *Ἐθνικά* 131.11

Ἀσίνη· πόλις Λακωνικὴ ἀπὸ Ἀσίνης θυγατρὸς Λακεδαίμονος. δευτέρα Μεσσήνης παρὰ τὴν Λακωνικήν, οἰκισθεῖσα ὑπὸ Ἀργείων. τρίτη Κύπρου. τετάρτη Κιλικίας. (...)

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΑΣΙΝΟΥ

Parrhasia
Phigalia
Andania
Cyparissiae
Cyparissium
Mt. Ithome
Messene
Stenyclarus
MESSENIA
LACEDAE
Platamodes Pr.
Prote
Pharae
Pylus
Coryphasium Pr.
Corone
Abia
Mathia
ΑΙΠΕΙΑ
Methone
Colonidia
Asine
ΑΣΙΝΗ
Acritas Pr.
Oenussae Is.
GULF OF MESSENIA
Cardamyle
Pephnos

Λυκόφρονος *Ἀλεξάνδρα* 447-49
(...) *Μορφὼ παροικήσουσι.*

Τὸ ὄνομα τῆς Μόρφου μόνο σὲ συνδυα-σμὸ μὲ τὸ ὄνομα τῆς *Μορφοῦς Ἀφροδίτης* μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ ἐπαρκῶς (: ἡ *Μορφώ*, τῆς *Μορφοῦς* [τῆς *Μόρφους*] > τῆς Μόρ-φου > ἡ *Μόρφου*), ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴ συχνότατη ἐμφάνιση τύπων σὲ *-ο* στοὺς παλαιοὺς χάρτες : Morpho, Morfo, Miorpho, Morso (κ.τ.τ.) ἀλλὰ μόνοMirtu, Linu (κ.τ.τ.)· ἡ ὑπόθεση πὼς ἡ ὀνομασία *Μόρφου* προῆλθε ἀπὸ τὸ *Θεομόρφου* (: *ἡ τῆς Θεομόρφου* ἢ *τοῦ Θεομόρφου πόλις*) δὲν μπορεῖ νὰ ἑρμηνεύσει ἀφ' ἑαυτῆς ὅλα τὰ σχετικὰ δεδομένα.

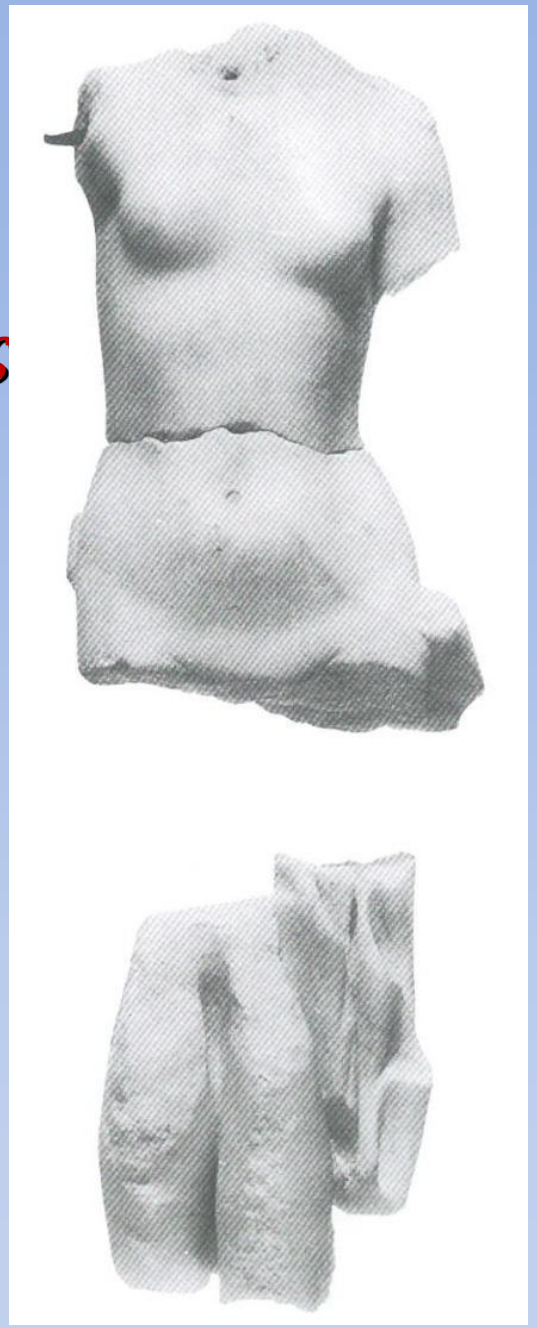

Ζοιτία – Ζοίτεια καὶ Ζοίτειον

(οι, προφορά: όϊ) > *Ζωνάτι – Ζουνάτι, Ζώνη*

(ω > ου, πβ. *ὅλοι* > οὖλ(λ)οι)

Ἡσύχιος: *Ζωτεάτας· Ἀπόλλων ἐν Ἄργει, ἀπὸ τόπου* (οι > ω).

ICS 294 (Κυπροσυλλαβική ἐπιγραφὴ Γόλγων):

Γάμαλκος (?) *Ζωτέ(α) ἀνέθηκε Ἀπόλ(λ)ωνι*

Λεόντιος Μαχαιράς (*Χρονικόν* 32): *Ζωτία*

Σὲ παλαιοὺς χάρτες:

Zotia καὶ *Zothia*, *Zoties* καὶ *Zothies*

(καὶ *Zoditi*), ἀλλὰ καὶ *Zona* (δηλαδή *Ζώνη*)

Ζωτία – Ζώτεια > *Ζώτκια – Ζώδκια – Ζώθκια*

(τ, δ, θ) > *Ζώδια* («ζώθκια», ξωτικά)

Ἡσύχιος: ***Ζωτεάτας· Ἀπόλλων ἐν Ἄργει, ἀπὸ τόπου (οι > ω).***

***ICS* 294 (Κυπροσυλλαβικὴ ἐπιγραφὴ Γόλγων):**
Γάμαλκος (?) Ζωτέ(α) ἀνέθηκε Ἀπόλ(λ)ωνι
δηλαδή: ο Γάμαλκος ο γιος του Ζωτέα έκανε το τάμα στον Απόλλωνα ή ο Γάμαλκος έκανε το τάμα στον Ζωτεάτα Απόλλωνα

***ICS* 287 (Κυπροσυλλαβικὴ ἐπιγραφὴ Γόλγων):**
***ἀρὰ ἀ Νάω*, δηλ. ἡ εὐχή / τὸ τάμα τοῦ Νάου,**
στὸν Ἀπόλλωνα πιθανῶς τῆς *Ζωτ(ε)ίας,*
(Ἴσως: στὸν *Νάϊον* ἢ *Νᾶον* Δία).

Κομήτης καὶ *Ναός* : ὀνόματα μυθικῶν Πελοποννήσιων ἡρώων

Ναός : νάω (ρέω), *νάματα, ἀέναος, Ναϊάδες* καὶ *Νηρηίδες, Ναϊάς*: Λακωνικὴ πηγή. *(ICS* 287): *ἀρὰ ἀ Νάω.)*

Γερανός : *Γεράνιος ποταμὸς* Πύλου (καὶ *Γέρανος τόπος, Γερήνιος Νέστωρ*), *Ἀγερανός* καὶ *Γοράνοι* Λακωνίας.
Μ. Ἐτυμ. 227.52 (κ.ἀ.): *γέρανος· ὁ ὄμβρος* (δηλ. ἡ βροχή), *παρὰ τὸ τὴν γῆν ῥαίνειν*.

Ζοιτία καὶ *Ζοίτεια*, καὶ *Ζοίτ(ε)ιον* (μὲ το *οι* ἀποδιδόμενο παλιὰ ὡς *όϊ / ώϊ*, ἄρα καὶ: *Ζωτία*, *Ζώτεια*, *Ζώτ(ε)ιον*), εἶναι *χωρίον* τῆς *Ἀρκαδίας*, ποὺ ὀφείλει τὸ ὄνομά του κατὰ τὴν παράδοση στὸν *Ζοιτέα* (: Ζωτέα) τὸν γιὸ τοῦ Τρικόλωνου.

Κατὰ τὸν Παυσανία (στὰ *Ἀρκαδικά* του):
(...) *Ζοιτίαν* (...) *Ζοιτέα οἰκίσαι τὸν Τρικολώνου λέγουσι· Παρωρεὺς δὲ ὁ νεώτερος Τρικολώνου τῶν παίδων Παρωρίαν καὶ οὗτος ἔκτισεν, ἀπέχουσαν Ζοιτίας σταδίους δέκα. ἔρημοι δὲ ἑς ἑμὲ ἀμφότεραι* (...).

Κατὰ δὲ τὸν Στέφανο Βυζάντιο:
Ζοίτειον, πόλις Ἀρκαδίας (...). *λέγεται καὶ Ζοίτεια, ἀπὸ Ζοιτέως. τὸ ἐθνικὸν παρὰ τὸ Ζοίτειον Ζοιτιεύς, παρὰ δὲ τὴν Ζοίτειαν Ζοιτεύς.*

Ὁ συνδυασμὸς τῶν ἀνωτέρω φαίνεται ἀναπόφευκτος. Καὶ ἡ ἵδρυση τῆς κυπριακῆς *Ζωτ(ε)ίας* ἀπὸ *Ζοιτιεῖς* οἰκιστὲς προβάλλει ὡς ἀσφαλὲς συμπέρασμα, ἐνισχυόμενο ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ στὴν Πάνω Ζώτεια (*Ζωτία* στὸν Λεόντιο Μαχαιρᾶ) μὲ τὸ «τζιόνι» (τμῆμα ἀρχαίου κίονα) στὸ προαύλιό του, εἶναι κτισμένος μὲ ὑλικὰ –καὶ ἴσως στὴ θέση– ἀρχαίου ναοῦ, πιθανῶς τοῦ *Ζωτεάτα Ἀπόλλωνος*.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ *Ζοιτία – Ζοίτεια* ἢ *Ζοίτειον* βρισκόταν στὰ ἀνατολικὰ τῆς μικρῆς πεδιάδας τοῦ χωριοῦ Ζώνη, τοῦ ὁποίου τὸ παλαιότερο ὄνομα Ζωνάτι / Ζουνάτι (προφανῶς «ἐξευγενισμένο» σὲ Ζώνη, ὅπως τὸ Ζώθκια σὲ Ζώδια) θυμίζει την αρχαία τοπωνυμία· καὶ ὅτι σὲ παλαιούς χάρτες δίνεται γιὰ τὴν κυπριακὴ Ζώτ(ε)ια τὸ ὄνομα Zona (δηλ. Ζώνη), ἀντὶ τῶν Zot(h)ia καὶ Zot(h)ies (καὶ Zoditi [πβ. Ζωνάτι], ἐκ παραφθορᾶς, ὅπως Ἀμμόχωστος - Famagusta κ.τ.τ.).

Ζοι- (προφορά: οϊ > ω) > Ζωνάτι – Ζουνάτι
(ω > ου, πβ. *ὅλοι* > οὖλ(λ)οι) ⇒ Ζώνη

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ὅ,τι σώζεται ἀπὸ τὴν ἔντεχνη
Ἀρχαία Κυπριακή Γραμματεία,
σὲ ποιητικὸ ἢ σὲ πεζὸ λόγο
–μὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις φοινικικῶν
καὶ λατινικῶν πεζῶν ἐπιγραφῶν–
εἶναι γραμμένο στὴν ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
καὶ ἐμφανίζει τὰ ἴδια γενικὰ καὶ εἰδικὰ
χαρακτηριστικὰ μὲ τὴν ἀντίστοιχη πνευματικὴ
παραγωγὴ κάθε ἄλλης ἑλληνικῆς γωνιᾶς,
τόσο στὴ μορφὴ ὅσο καὶ στὸ περιεχόμενο,
ὥστε ἡ Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Κυπριακῆς Γραμματείας
νὰ ταυτίζεται σχεδὸν πλήρως
μὲ τὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας
στὴν Ἀρχαία Κύπρο. (...)